

4 Corpus: Text examples from the field recording

4.1 About origins and history

Noi din Țindio a vinut – We came from India

[TK] *Asta, dacă știi cum era înainte și de unde fugea moșii, de unde-au venit. Ce știi?*

[GK] *Țo ăia șcu, ăia a-nvățat, și ăia mărzi is la ișculă, în rumulôgiu tónsec¹ merzi, ișculă háie, ăia a-nvățat, noi din Țindio an vinut, din Țindio, d-ăpăie toț din hăla, toț din Țindio, și lăcătări și băiași. Numa, n-o apucat pă noi în Rômîniî, pă băiași, n-o apucat și în Rômîniî, acolo slugán, slúgă sîncéh și acolo în bănărie sîncéh, lucrà, în bănărie și d-ăia an căpătât noi nume ahăsta, băiaș. Voi nu șciet d-ahăsta? Nu șciăt.*

Do you know how it used to be before and where your forefathers came from? What do you know?

This is what I know, this is what I learned, and this is what they tell us in school, in Romani studies. This is what I learned: we came from India, and both the Lacatari and the Boyash come from India. Only that we, the Boyash, were enslaved in Romania, we were slaves and we used to work in mines and that's why we were given this name, Boyash. Did you know this? You did not know.

¹ Hung. *tanszék* 'department'

[TK] *E, așa spun romologii. Voi ce spuneți?*

This is what scholars say. What do you think?

[GK] *Áia zíše, rumulógia. Noĩ [...]. Íేశē ĩȋc-ahásta šévà pĩnt-aháite cǎ ĩȋ vórba nóstă še noĩ acú vurbín, ĩȋc-ahásta vórbă íేశē dĩȋ lóvări šéva, nu mult, uťírǎ íేశē, da an muítát.*

This is what scholars say. There is some truth in it, as we have some remnants in the language we now speak, not much, but there are some elements, but we forgot.

Cǎ cĩnva nu irá slóbud sǎ vurbín, cǎ cǎri vurbé, ĩȋ táíē ĩimba źos, ĩȋ táíē. Nu irá slóbud sǎ sfátascǎ ungurేశē ĩȋ ĩș-, ĩȋ Mód'orurság².

Long ago we were not allowed to speak our language otherwise our tongue would be cut out. We were not allowed to speak Hungarian in scho-, in Hungary.

Íȋca cĩnd aháia dóbǎ o mers, pućé sǎ sfátascǎ, núma ĩimba nóstrǎ, ma nu aháia irá, núma ő rómán ĩimbǎ áĩrá še anhála še vurbín noĩ acú, cĩnva cĩnd erá ĩȋ Rómĩńĩĩ ó román, acoló aháia sfáté, aháia sfátén acú.

Not so long ago, many people could only speak our language, but it was different. There used to be only one Romanian language and we are speaking it now, and when we were in Romania, we were speaking the Romanian language, what we are speaking now.

Cĩn víne dĩȋ Rómĩńĩĩ sĩnevá, ĩe prişép, prişepేశē še hála vurbín, da nu aşá róu bíne, cǎ ma áltcũmva sfátేశē íeĩ, ma nǎ

When somebody comes from Romania, they understand what we say, but not very well, because they speak differently;

² Hung. *Magyarország* 'Hungary'

aşá sfătêşce, no aşá vorbêşce ca cum noi. Înca noi ahásta n-a huzít, ahásta şciîén, d-aháie ma nú-î mulţ înş cári la hála vorbêşce íimba hásta. Áltcúmva sfătêşce, ma uňgurêşce sfătêşce.

they don't speak like us. We did not hear Romanian, we knew our variety, that's why, and there are not many people that speak this language. They speak differently, they speak Hungarian.

Ma a nóstri copí ma nu vorbêşce nimica, nu şcie nimica să sfătáscă, să vorbáscă.

But our children don't speak anything, they cannot speak anything in Boyash.

[TK] *Dar voi aţi spus din hasta limbă aveţi şi lovará?*

You said there are some Romani influences in your language?

[GK] *Îeşce lovără, da. Dîñ hásta un pic utánă, uţîră cână îeşce dîñ íimba hásta, uţîră, ţîră ór să şeva îeşce, dîñ hála, róu ţîră.*

Yes, there are some, there are some few elements from Romani, but just a few.

[TK] *Lovarii sunt lăcătari?*

Are the Lovari the same people as the Lacatari?

[GK] *Lăcătári ís. Ş-ahéia-s ţígáñ, ţígà-noc³, núma nu aşá sfă---, nu aşá vorbêşce ca cum noi vurbiñ. Áltcúmva verbêşce, lăcătărêşce.*

They are indeed Lacatari. They are also Gypsy; however, they don't speak like us. They speak differently, Lacatari language.

[TK] *Lăcătărêşce nu grăiêşce?*

Do you speak the Lacatari Language?

3 Hung. *cigányok* 'Gypsies'

[GK] *Nu, nu, nu.*

No, no, no.

[IN] *Nu-nțăléghe?*

You don't understand it?

[GK] *Nu.*

No.

[IN] *Nu prișépe?*

You don't understand?

[GK] *Nu, nu șcu!*

No, I do not understand.

[A] *Noi băiași a lor ȳmba nu șcim.*

We, the Boyash do not speak their language.

[TK] *Știu, știu, acuma sînt doi, trei băiași care au învățat.*

I know there are some people who have learned it.

[GK] *Îșće căre ȳ ȳșculă ȳnvăță, o dăcă ȳșće căre ȳnvăță pă máma, táta, pă cupȳș să vurbáscă, d-așá nu ȳe căre ar sfătȳ. ȳi rușȳni, vǒg⁴ n-áre dă gȳnd să șcȳe să sfátá-scă. Acó ȳe áre dă gȳnd să vurbáscă, că áre dă gȳnd díplomă să áȳvȳ.*

There are some who learn it at school. Or some that are taught by their mothers, their fathers, but generally they do not speak it. People are ashamed to speak this language. My daughter intends to learn it and to get a certificate.

Gyöngyi Kalányos (2010_09_23j)

4 Hung. *vagy* 'but'

Nu sã p ce ŝci dă  nd'-a  vi it – Nobody knows where we came from

[IN] *De  nd'-o vi it p rin , nu ŝti, n-o z s, n-o povest t? Ŝe ŝtii tu a  , d   nd'-or vi it b    ?*

Where did your parents come from, do you know, did they ever mention? What do you know about where the Boyash came from?

[JO] *H d', d   nd'-or vi it mul  z se, c  d n K n da, da no  nu d  c lo-a  vi it, nu, nu d n K n da [?]   c lo d  h nd'eva d n R m  ie, da d  ŝ ni ŝ ie a lu m   -m o mo , a l  a mo  d  p   nd'-or vi it. Nu? Nu s  p ce ŝci  sta.*

Where did they come from, many say they came from Canada, but we did not come from there, not from there, from somewhere from Romania, but who knows where the great-grandfather of my grandfather came from. Right? One cannot know that.

[IN] *Da ei nu z c, m    t  , n-o ŝti t d'i  nd'-o vi it a  ?*

But did they never mention, your grandfathers, did they not know where they come from?

[JO] *M   -m  , a m  u mo ,  la n-o  m-bl t  n   c l .  la n-o r mb t  n   c l .  la m-at t m-o p r t c    c nd  i  ŝ d u, p   i  [Hung.] s tul, m i p  d p r e, m i ŝe ŝ u  o p   nd'e nu ŝ d u, c  n ma, d  a p r e  r c m, c m , cum umbl  sat d p  sat. Av  u  cal, u  car,    b g  c m    e,  d     e  n car ŝ- po tu s  l  d ntr-un sat  n  l l lt mir   s  l c r ,    tro  f   , l n-*

My grandfather did not go to school. He did not go to school. He just told me that they used to live outside the village, they lived everywhere for a bit, going from village to village. He had a carriage and a horse, he put his belongings in it and went from village to village to work, making kneading-troughs, spoons, paddles. They could make everything out of wood.

guř, mǎire, atúnș, îi dîn iēmne iș cùtǎ pîna, i cu tótu șcîe fáșe cînva. Nu irǎ ca acú edínuř⁵, pòrțelánuř, nu irǎ núǵog⁶, nu irǎ hásta, háie, dîñ iēmñ trǎbuié sǎ aîñtascǎ, dǎ la trócǎ kéd've bíș dǎ la d'igǎnóu, trócǎ cu tótu, da noî eșcê, băiǎșu, tátǎ-mño șî pǎrîñt-alóra, áșcǎ toț cu iēmne, méșcêř iró, ie ásta fáșó. Dîn-tásta custǎ. Vinzé, îñșcimbǎ pîn sat pǎ fǎinǎ, pǎ mázǎre, pǎ cǎrbóie. Ápo-așǎ șcimbǎ cǎ dǎcǎ fáșe o trócǎ, fáșe o trócǎ, ápo îñ dóǎ rînduř oř îñ tri rînduř o umpié dǎ fǎinǎ, áșa sǎ tucmé úna pǎ áltǎ.

János Orsós (2011_03_21)

Cumpánii – The rudimentary settlements

[GK] *În cumpáni ǎirǎ --- cum îĩ zîșe, țiganǎ élnöc⁷ --- îel iéra hǎl, cǎre vóiduierǎ, voivód, móșu-mño, în [Hung.], îñ Kumló. Da, da, da. Acoló sus ierǎ, în [Hung.], îñ*

It was not like today, where we have so many tools, porcelains, there was no plastic, and they could do everything. My father and other people's fathers all used to work with wood. They made a living from it. They used to exchange their handicrafts for groceries such as flour, green peas, and potatoes. If they exchanged a trough, they had it filled with flour two or three times. This is how they managed to survive.

In Kumlo, in the Gypsy settlement, my grandfather was the so-called *voivod* [a kind of rule-maker]. Yes, yes, yes, up there, in the settlement. When the police-

5 Hung. *edény* 'tools, vessels'

6 Hung. *műanyag* 'plastic'

7 Hung. *cigány elnök* 'Gypsy leader'

cumpáni. Cîș viné acoló cu rindíri cáre-î [Hung.], zîndári, cînd ásrá, viné sã cóce pã ómiñ sã îe dúcã în cêmișã, la mósu-mño merzê. Acoló îe cutá pã cári cutá. Șî mirzê aculó, î-apucá pã băiáš, îi băgá în cêmișã, îi băgá, îi cutá. Da îerá cînd mósu-mño nu spúné șîne-î, úng-î, î-às-cungé pã eî, da. Atúnș îerá la fel cã acoló róu mulț sîncén, fãmília-î îera acoló și la mósu-mñò, la mósî-me, aculó mîncán, acoló bién, acoló șîgén dă la gîmiñátă pîn la nópce la uvíc la mósî-me, mósî-mño șîgé. Mámî-mé, și háia acoló șîgé, nu îerá acásă tohátă zîua. Afăr sîncéni, acoló mîncán afără, afăr fășén fôcu, acoló fășén píné, dógosténi, fășén cum [...].

[GK] *Cîndva, cînd mulț îñș îñ cumpáni șîgén, lîngă foc fășé máre grópă, încă-n grópă háie puñén róu mulț îémne. Maî hăl maî bătîrnu fășé fôcu, încă-acólo șîgé, încă puñé povástă. Încă ál bătîrnu cînd povástă spuñé, vurbé, tőt acoló stăcê, încă acoló pòvòșcê, bătîrnu cu tótu. Șe erá cînva, i spuñé lu copîlu îñ vorbê. Șe îñ acoló, șe îirá cu îeî, cum îi băcê únguri, cum îi ---, șe fășé únguri, cu îeî. Mirzê îñcòpsám, cum îi --- lucrá, a la fel sfáté*

men were coming to bring the people to jail, he would not give them up to officials, he would hide them. Yes, there were times when my grandfather would not tell them who is who, where they were, he hid them, yes. There used to be a lot of us – my family used to live with my grandfather, all my family did. They used to eat there, to drink there, from morning to dusk. Even my mother was there all the time. And they carried out all their activities outside: eating, making fire, baking bread, cooking, etc.

There was a time when many Boyash gathered around a fire in the [rudimentary] settlements; they dig a big pit in the ground and put a lot of wood. The eldest made the fire, everyone sat around it and he would tell stories. And when the eldest would tell the stories, all sat there, and he would not stop from telling. He told the younger ones what had happened in the past, how they were beaten by the Hungarians. By the end

*dă năhă cînva, cîș mi sîncéh. Încă dăp-
ăie cîntă, bîe ---*

of the evening, they were all singing and drinking.

Gyöngyi Kalányos (2010_09_23m+n)

Nói mai întîi aî viîit – It was us who came first

[AO] *Noî mai întîi aî viîit șî ma nu sfătîî
așă bîne ca munčéhî, așă bîne, așă mult.
Noî mai mûlce vôrbe aî lot dîș imba
dă ûșgur. La noî începût nu-î, noî kiz-
diliî, acoló încă îșșe îșepût. Noî zîșéh
miržéh, îeî zîșe, miržém. Noî zîșéh cînd,
cînd o țîgarétă bágă-n gúră, îo trag, îeî
zîșe, munčéhî zîșe, îo trag, bió o țîgarétă,
da.*

We were the first to come to these lands and that's why we do not speak the language as well as the Munčeni. We borrowed more words from Hungarian. We don't have *începût* [beginning], we *kizdiliî*, there they have *începût*. We say *miržéh* [we go], they say *miržém*. We say, when we smoke a cigarette, *îo trag* [I drag]; the Munčeni say *bió* [I drink] a cigarette, yes.

[AO] *Îh, da, îh --- îeî áflă, îeî áre mai
mûlce vôrbe, ûnd'e noî vôrbe dă ûșgur
avéh, nu șciéhî îi zîșe, mulțumesc, noî nu
zîșéh mulțumesc.*

Yes, they have more words where we use Hungarian words; they say *mulțumesc* [thank you]. We don't say *mulțumesc*.

[TK] *A, zîșe?*

What do you say?

[AO] *Ei zîșe, noî nu zîșéh, n-áveî p-ás-
ta vôrba, fi sănătósă, să fi sănătós, fir-aî
sănătós.*

They say, we don't say, we don't have that expression, we say instead *fi sănătósă, să fi sănătós, fir-aî sănătós* [be healthy].

[TK] *Și asta, doamna unde eram ieri e Ardeleancă?*

And the lady where we were today is from the Ardeleni group?

[AO] *Ardelencă-î, da. Când odată atîns aț viîni, cîn nu viîri ar fi, că viîiri ma nu-s stud'ent, căre, căre dă zîua umblă aiș, că îe ma lucră, d-ăia viîe viîiri, că viîiri zîua lor îi căre ma lucră. Da zîl'ile lûn, marț, m'ercuri, zoi, cări aiș în tótă zî umblă îeî-s aiș și îer' îeră o fătă, o --- dă la munčén, munčancă, cum să zîc, și îe rêu bîne urbêșce. Țîgăni, îeî zîșe, țîgăni. Îeî să țîne dă țîgaî, noi nis țîgaî zîșe. Și țîgaî urbêșce, noi mága băeșășce.*

Yes, she is from the Ardeleni group. You should come one time, but it should not be on Friday, as on Fridays there are no students walking around here, but she works. That's why she comes on Fridays. But Mondays, Tuesdays, Wednesdays, Thursdays, that is when she is here all the time. And there is this Munčani girl studying in Pécs, and she speaks the Munčeni vernacular very well, Gypsy, they say Gypsy language. They consider themselves as Gypsy; <we are Gypsy,> they say. And they say they talk Gypsy, but we talk Boyash.

[TK] *Urbêșce?*

Urbêșce? [She speaks?]

[AO] *Urbêșce, urbêșce, îi urbêșce, noi sfătîn și nu țîgăni nu țîgăneșce, noi zîșen băeșășce. D-ă, cîn lăcătari zîșe, pă noi că noi nu ni-s țîgaî, zîșe, că noi nis rumîn, lăcătari zîșe, pă noi că noi nis rumîn, di șe nu miržén acăsă, în Rumînie, anume, niș no dătă și nu îe țîne pă noi dă țîgaî. Și atînsi aiși îs munčénî căre și îeî*

Urbêșce, urbêșce, they say urbêșce, we say sfătîn and we don't say Gypsy, we say Boyash. That's why, when the Romani-speaking Lacatari say that we are not Gypsy, they say that we are Romanians. They say we are Romanians and ask us why we don't go back home to Romania. And then again, the Munčeni also say

THE BOYASH IN HUNGARY

Every day live in Alsószentmárton

Every day live in Gilvánfa

*is băiăș tot, da îi să ține dă țigan și zîșe,
noî urbiîn țigăni, îi zîc. Atunși îi șini-s?*

they are Boyash, but they say they speak
Gypsy. So who are they?

Anna Orsós (2010_09_24a)

Cînd iré rátu – During the war

[IN] *Și ăa zî, cum aî venit tu din Hîrvațca.
Că ăo asta ---*

Tell me now, how did you come from
Croatia. As I did not ---

[BJ] *Cum am vinît? Cînd a fost rátu.*

How I came? I came during the war.

[IN] *Rátu, în cîte?*

The war – when, exactly?

[BJ] *Nòvăžďile. Dóbile ále atunê cînd iré
rátu. Ásta, țigánca ásta cî vre íc să vînă.
Că noî cînva cu-a me mămă aî umblát íc
Ungurémî, că a me mămă dîn Kurkét⁸ îî,
Moác⁹. Șî cînva bábî-me, cînd iré rátu
bábî-me a fugít dîî Kurkét îî Hîrvațca,
Îugoslávîa s-a zîs atunêa. Ș-atunê ăo
acólo m-am vut, acólo-am rămás.*

In the 1990s. In those times when the
war was going on. This, this Gypsy that
wants to come here. I had been before in
Hungary with my mother before that; my
mother is from Kurket, Mohács. And
when my grandmother, when the war
broke out, my grandmother ran away
from Kurket to Croatia, Yugoslavia, as it
was then called.

8 Hung. *Kölked* (Croat. Kulket, Germ. Kulken)

9 Hung. *Mohács* (Croat. Mohač, Germ. Mohatsch)

[IN] *Ș-aî știut să vorbêști hîrvățki?*

And you could talk Croatian?

[BJ] *Hîrvățki, da. Ș-atînc în nòvzăččile, cînd iré rátu, tunê a vinît țîgánca ásta pitága dăpă míne, cî cunoscut ań fost, a cunoscut pă máma, a mblat la ăa.*

Croatian, yes. And I was born there, I remained there. And in the 90s, when the war broke out, this Gypsy came to bring me here, as she knew me, she knew my mother, she visited us.

[IN] *Și ăa dăpă tîni ca să tă ăeĩ cu băăă-tĩ-so?*

And she brought you here to marry her son?

[BJ] *A venît dăpă míni sî nu mor înculó, sî nu mor, a venît m-a dus ăc, am stat la ăa, atîncă m-am măritát, ráno m-am măritát.*

She came after me so that I wouldn't die there, not to die there, she came and brought me here, then I got married, I got married very early.

[IN] *Cîť ań aĩ avút?*

How old where you?

[BJ] *Fű, foárti tîńără irám.*

Pff, I was very young.

[IN] *Páışpe, pátusprăžăčê?*

Fourteen?

[BJ] *Așá cumvá. Trisprăžăčê žumătáte, foárti ráno. Ráno, da. Atînc m-am măritát.*

Something like thirteen and a half, very early. Then it was when I got married.

[IN] *Și gréu o fost cîn aĩ vińít? Nu știăĩ ungurív?*

And was it difficult for you when you came here? You didn't speak Hungarian, did you?

[BJ] *Ungurív nu. Îc m-am vățát. Ungurív și țigăнів unguriv. Tot s-a misticát cum îc sfítěști ieî țigăнів. Da, și atúnê bărbátu m-a fost catálă, catánă. Da, a fost când a stat cu îl veê pátru cínê ái, așa cumvá a fost catánă.*

No, no Hungarian, I learned it here. I learned Hungarian and Hungarian Gypsy. Everything got mixed with the Gypsy variety spoken here. Yes, and then my husband enlisted in the army. He stayed in the army four, five years. That was the army.

[IN] *Pátru cínê aí cătánă atúnê?*

Back then, did he have to serve four, five years?

[BJ] *Nu, când a stat voî în úna, dăpă áia a fost el catánă și îl așteptát, îl așteptát. Dăpă áia a venit fáta.*

No, after had lived together four, five years, afterwards he enlisted and I waited for him. Afterwards the girl came, yes, I was pregnant.

[IN] *Cu ie aí fost grósă?*

Were you pregnant with her?

[BJ] *Da, grósă, dăpă áia a venit ălălált copil, grósă, dăpă áia a venit ásta copil, grósă.*

Yes, pregnant, and then the other boy came, then the other, yes, pregnant.

Ásta nu-î bun copiláš [...] așa că pă sărăcie îc iștém.

He [pointing to her child jokingly] is not a good boy. So yes, this is why we live in poverty.

[IN] *Tu acoló n-aî măi fost?*

Have you never returned there?

[BJ] *Am fost, cîn și cîn mă duc.*

I have, from time to time I go there.

[IN] *Acoló bába ta ȩ, móşu táu ȩ, nu mai ȩs?*

Your grandmother, your grandfather, are they still there?

[BJ] *Nu, doi fraţ, vunić fraţ şi a lora cupi. Cupi, unuc, aşá acoló-s. Când şi când li ved, mă duc incoló, ȩi ȩa ȩşte cîn vine. Acú ȩ-am kimát şi pá ȩei sí vínă. [...]*

No; I have two brothers, handsome brothers, and their children. Children, nephews, they are there. From time to time I see them, I go there, and sometimes they come here. I recently invited them to come here.

[IN] *Bine istet?*

Are you in good terms?

[BJ] *Bine istem aşá. L-am timát să vínă că fáta gátă cu şculili, cu opt şcule ş-o ȩră ȩném, ȩră ȩrbém şi s-fim toţ úna, fámília máre.*

Yes, we are in good terms. My niece has completed the 8th grade and we are going to celebrate a bit, cook something, and all be together, the whole family.

[IN] *Familie máre aí avút aculó?*

Do you have many relatives there?

[BJ] *ȩa mai máre mi fámília. [...]*

I have more relatives here.

[IN] *Bine istet cu fámília?*

Do you get along with the family?

[BJ] *ȩo aşá o ȩn pá titága ca când a me mămă, mămă ȩe m-a criscút, fetiţa şi úvic mánváţă ȩevá: <ástá aşá fă, ástá aşá fă, búnă póslă să ái, curátă, samá cupi>, ş-aşá.*

I respect my mother-in-law very much because she practically raised me; she always teaches me how to work, how to clean, how to raise my children, and so on.

Jászminka Bogdán [2011_06_05 (17)]

4.2 Customs and Rituals

Núntă – Wedding

[M.] *Núntă fășe băiășu, iǎ mirzé sǎ-nșérșe. Mirzé cu ȕgañi, mirzé, cîn i s-o vǎzút pǎ copil dǎ fǎta hǎie, o mers copilu acǎ la tǎti-so. <Mǎmǎ>, zîșe: <mi s-o vǎzút d-o fișór d-o fǎtǎ mîndrǎ.> <Haĩ copili-mńo, zîșe, sǎ-nșercǎm la iǎ.> Or mers cu ȕest caĩ bǎtîrń la iǎ, or dus o litǎrǎ dǎ rǎcie ș-aĩ dat mie sǎ béu ástǎz, șci, or dus așǎ o litǎrǎ dǎ rǎcie, o pús-o pǎ mǎsǎ, o-nșircát dǎ: <N-o fǎtǎ, ȕi vóie dǎ fișóru ásta?> Táșe fǎta nu sfǎtésce, iǎșce o iǎgǎ, pínǎ iǎșce noĩ, táșe fǎta. <No dǎ, spuńe fǎtǎ, cǎ tréșe rǎcia hǎie.> Táșe, incǎ nu spuńe. Așcǎptǎ s-adúicǎ hǎilaltǎ rǎcie, la bǎiășǎ, c-așǎ-ia. <No, úte bǎiășǎ, zîșe, dǎ-mi puńe maĩ o litrǎ dǎ rǎcie, ȕ-o spuńe fǎta, i vóie dǎ fișór, i vóie dǎ nu.> <Da, ádǎ rǎcia áia,> zîșe. O pús-o pǎ mǎsǎ, [...] <bǎiășu, no sǎ șcú zîșe cǎ muș ma tunéric iĩ, ma trébe mǎ duc acásǎ, ma sǎ șcú pǎ șe mi-s áișǎ. > <Ápo lásǎ, dǎ, zîșe, mi-ĩ vóie,> zîșe. Ohóo, núma cîn s-onvoit úna cǎ i vóie, atúnșǎ sǎ-nvoi ȕei cît or da hósta, cît or da a fěci pǎrínȕ*

When the Boyash wanted to marry, they would ask the girl's parents to agree. They went with their fellow Gypsies. When a young boy would like a girl, he would go home to his father. <Mother>, he says, <I like a beautiful girl>. <Come, my child, to ask for her hand.> They took their old horses to the girl, they took a liter of schnapps, the one you gave me today to drink, you remember, yes, a liter of schnapps, they would put it on the table and ask for the girl's hand. <What do you say, girl, do you like this boy?> The girl is quiet, does not speak. Until there is still some schnapps left, she is quiet. <Now, tell us girl, because that schnapps is going to be finished soon.> She is silent, does not say anything. She waits until they bring the other schnapps, like the other one. <Now, look Boyash lady, give us, put another litre of schnapps, but will your daughter tell you if she likes the boy or not?> <Yes, bring that schnapps,> she says. They put it on the

ș-a copilului. Atunșa cîn ș-o fi nunta, tu atîta vîi da, Țo atîta oî da, atunșa o mers mîndru acăsă. Atunș s-or spus cînd o fi nunta. Așá șcû.

Mira (2010_09_23n)

[GK] *La mîne așa Țerá cînvà, umblám la Țșculă, Țncă vîné bășȚta, bătîrna háie, cári avé dă gînd să stóu cu copí-luî, áia avé dă gînd să fîu a Ți nívástă. Vîné la Țșculă, m-așteptá pã mîne cîn oî méri-acăsă dîn Țșculă. Ș-acoló stăcé. Țo Țarâ n-avém dă gînd să mă mărít. Șe să fac, trăbuîe cu bătîrna áia să mă duc acăsă. Mă prictișám să mă duc ácá. M-a apucát am mers acăsă, dîp-áie am așcêptát o lúnă, Țe, or așcêptát o lúnă șî vîné la mîne să-nșérși [...]. Țncă cînd a veñít la mîne să-nșérși, acolo erá, car tri inș Țsrá. M-o apucát, trisóbă avén. Erá*

table, <Boyash, I need to know now as it is getting dark, I need to go home, I need to know what I am here for.> <Now, leave it, yes, I like him.> Oh, when they have agreed that she likes him, then they talk about how much the dowry will be, how much the girl's parents give and the boy's parents. And then they will decide when the wedding will be, and how much they will give. And then the boy went home very proud. They decided when the wedding will take place. This is how I know.

I experienced it once this way: When I was still at school, an old Boyash lady who wanted me to marry her son, who wanted me to be her daughter-in-law, used to come to my school. She used to wait for me just when I was wanted to go home. And she was standing there. I did not want to get married. What to do, I had to go home with that old lady. I did not want to go home with her. We headed home. Afterwards I waited one month. One month passed and she came to ask me for marriage. However, when she came to ask for my hand, there were three

cuñhába¹⁰ o sóbă, maĩ o sóbă și maĩ. Úna la ha-, dínaince sóbă misráam, acolo auzám că da di și-or viñít ieĩ. Or viñít la noĩ să hălă hînșérși. Ș-a avút că mă zîșe, mámî-me pă míne. <Adú, cămă pă Góngi¹¹ să vie àfără>. Eu ș-am făcút? Am àpucát am scăpát àfără dă pă bloc, am scăpát. Viñe sórî-me să mă cóce. Mérze-napóĩ sórî-me la mámî-me: <Nu-ĩ aișé, únge-ăĩ?> <Ío nu șcú, nu șcú.> Íacă, fáșe mámî-me: <Eĩ că m-aĩ lăsát în rușínă m-aĩ lăsát. Íși m-aĩ făcút rușíne, că m-am rușínát dă hălă țí-gań íeșťa, dă țígánca hásta că aĩ scăpát àfără și n-aĩ rămás aișa.> <Aĩ dúce tu, mărítă-će tu, că ío n-am dă gînd să mă mărít.> Dăp-ăie iără avé dă gînd să mă măríce. Viñe hălă, róu mulț inș viñé, ġi-mińáťă, era nóuă șásuri ásta, atúnșă, or viñít róu mu, o cumpáne máre, róu mulț inș isrá, m-am spăriétu-mă. Atú mă cúlca. Mă scol sus în mári hălă zóĩ șe ierà, sfátu mári șe vorbé ieĩ toť acolo, înt-ăie mă scol sus. Fáșe mámî-me: <Aíó Góngi, ácu să nu-mi făș rușíne máre, că m-o fi rușíne

people. They brought me home. We had three rooms. The living room, a room and another room and another. I was in the front room from where I heard what they came for. They came to ask for my hand. And my mother said: <Call Gyöngyi to come out here.> And what did I do? I left the block, I escaped. My sister came after me to search for me. She goes back to my mum: <She is not here, where could she be? I don't know, I don't know.> My mother said: <Oh, you shamed me. You shamed me here, I was so ashamed in front of the Gypsy people, that Gypsy woman for your running away and not staying here.> <Go and get married yourself, as I don't want to get married.> Later, she wanted to give me up for marriage again. They came, many people came, early morning, at nine o'clock, in a big group, many people came then. I got scared. I was sleeping. I get up, it was on a Thursday, they were seriously discussing there, in a matter of seconds I woke up. My mother said, <Gyöngyi, please don't shame me again because I will feel very ashamed if you escape again.> <No, I won't.> And they wanted

10 Hung. *konyha* 'kitchen'

11 Hung. *Gyöngyi*

dăcă tu vi scăpă ilară.> <A, nu scăp, nu scăp.> Și nunta-atunș avé dă gînd să făcă și atun m-o șerút pă mihe-afără. O, fac io, no téi núma. Acoló bié toț, mîncă, bié toț acoló și m-am apucátu-mă că m-am dúsu-mă álta gal, áltă cumpáne m-or dúsu-mă. M-am apucat, fac io pă sórí-mé: <Fă, am dă gînd să mă duc acásă, haî mirzén acá. > <Ai dă gînd să skep'?'> Da, am dă gînd să scăp. Háida am scăpát afără. Am mers, pă pădúri am mers, asá am azúns acásă. Ioî cíte-o căpátát dă la mámî-me. A, háite da. Fáșe sórí-me: <No ácu ș-oî zîșe?> <Nu șcu.> Víne sórí-me acásă, mă níș máma nu maî víne-acásă, zbéra cu mihe: <Ș-aî făcút dă mihe, vez că ș-aî făcút?> M-aî făcút rușíne ilară! Dîp-áa ma nu mă da, nu mă mărítá pă mihe. Așá am păřít ieu.

Gyöngyi Kalányos (2010_09_23n)

Dóctoř, vrăžítóre – Doctors, witches

[TK] Nu zîc un lúcrú? Cînd lúmea, înainte ierá biteágă, și nu aveá dóctoř, șe a făcút, șe fășá?

to have the wedding immediately, and then they asked for my hand. I was thinking, wait and see. They were all drinking, eating there, all drinking there and I crossed a hill in another village. they brought me in another settlement I decided and told my sister: <I want to get back home, come, let's go home.> <You want to escape?> <Yes, I want to escape.> <And we went out>. We crossed the forests and this is how we got back home. Let's not even mention how hard my mum beat me. That was real. My sister told me: <What do you say now?> <I don't know.> My sister gets back home, and not even my mum would go back home. She was shouting to me: <What did you do to me, do you see what you have done? You made a fool of myself again! <That's why you shouldn't try to marry me off again.> This is what I went through.

[JO]: *Nu șcu da, da, ástáz o sfătám d'ástă cu ținánca ásta, ıo rıu bıcág cǎ ırám cıt cupıl mic ǎırám.*

[NB] Tu?

[JO] *İo. Șı nu la fêlǎ cǎ ǎ atıta șcıe lúme pǎ lúme pǎ țárǎ nu șra dóctoř, doctoř, dóctoř, șci șe-ı ála doctoř? No, nu sra, șı, te rou buń, rou buń, șcıe sǎ vındeșe pǎ óm. ırá ca rou buń ıerá. Rıu bun șı ne vındică pǎ ómıń. Dar acú, dar acú maı múlț móre dǎkıt ı atúnșe, dǎkıt atúnșe. Acú lásǎ ıeı lásǎ ıeı rıngııe, lásǎ ıeı fıřfıcu cınd ı--- cu tótu lásǎ ıeı șı d-ǎıe móre ómıńı.*

[TK]: *Náınce cum făca? Cǎ aveá vrǎzıtóre, nu?*

[JO]: *Vrǎzıtóre ıo, ıırá șǎ vrǎjıtóre cǎ d-ǎıa spuném ıo șı dǎ vrǎzıtóre ı buburém ıo dǎ vrǎzıtóř cǎ cınva vrǎzıtóre sra, nu ra--- Da. sǎ-ț spuı ıo ținıe d-ǎıa șıva. U vrǎzıtóre d'-șeıa cın cınva, rıu rıu dǎ-múlț ıyca tátǎ-mńo-m pǎre [...], tátǎ-mńo-m pǎre,*

I don't know; we were talking about this with this Gypsy lady today. I often used to be sick when I was little.

You?

Me. And it was not like today when people know other people, there were no doctors, doctors, doctors. You know what that is, a doctor? No, there were not, but there were some that were good. They knew how to heal people. There were some were good ones. They were very good and they would heal people. But now, now much more people die than used to die back then. Now they leave their instruments, their scissors, everything inside and that's why people are dying.

How did they do it before? Did you have witches before?

Yes, there used to be witches, that's why I was telling you about witches. Once upon a time there were witches, were there not? But I would like to tell you something. That kind of witch, long ago, long time ago, in my father's time. It seems, back

că atú n-âpucá cum sã zíc, póganî¹² ira núme, şî, na numé, sã ţîne un dă drágum domn ólem, unгурéşce póyan, póyan, póya ş-aşá, póyañi, poyánă írá lume da unгурéşce póyan no ni vidéu, şî, anúme anúme în vrăzîţór írá şivá, írá şivá, írá u, u muîere băţîrnă. U bíne pǎre tátîmno d-ásta, a po róu máre vrăzîţore írá. Róu. Íncă da nu rindíri [Hung.], şándár. Şci şe-î áia şándári? At ca rindír, da şci rindír şe-î?

Poliţái, poliţái. Şîndáru maî róu róu dîmúlt núme avé şîndár dî cu péne îy cap şî cu mînác, şî péne avé îy cap. Şîndár, la núî áia srá, d-ásta urság, cum sí spuî, sáră, şî, íncă o măs la băţîrnă ásta. Ş-o lot dă la îe cu tótu ş-avé, ş-avé la vrăzîţór şî fǎşé vrăzîţoreîe şi lúcrú, cu tótu lot dă la îe íncă, íncă o trăiît maî sã plăcâscă nu şcu kíti bán că or, că or, cum sã spuî o binti-tít-o şci bintitálă íncă, o lot cu tótu dă la îe şî nu írá slóbod sã fǎcă afél vrăzîţór l'-o vrăzîţór lúcrú. Îe tu sáma, cum trişe dóba, avé rindíru ásta u" fişór, rindíru.

then, pogan was their name. And the name comes from a man. In Hungarian their name was pogan, pogan, something like this. And there was something about witches, there was something, it was an old lady. My father recalls it well, she was a very powerful witch. Very. Even the gendarme ---. Do you know what is gendarme? Well, they are like rindiri, but do you know what are the rindiri?

Policeman, policeman. They used to be called gendarme before, with feathers on their heads and a stick in their hands, even feathers they used to have on their heads. In our country, we used to have this kind of policeman and, as I told you, they went to this old lady. And they took everything from her, what she possessed, all her witchery and things and she still had to pay I don't know how much money, as, how should I say, they searched her and took everything as it was forbidden to do this kind of witchcraft. And, pay attention, as time was passing by, this gendarme had a son.

12 Hung. *boszorkány* 'witch'

*Și rǒu bićág irá fișóru-ĩ. Ș-astá-ĩ c-o pu-
vástá mică. O u^mblá dá nu șci pá únge pá
un l-o purtát pá la órvoșur. L-or purtát
să il vîngeșe pá cupíl la órboș, la órvoș,
l-o^r putát pá la órvoșur, să-l vîngeșe pá
copil, nu-l pućé vîngecá. Într-o zî, fáșe
fáșe șándáru ásta: <ouž> fáșe <řigáncu,
gátăće, bágî o zîșe, o sûtă dá pind'ěĩ în
žáp>. Rǒu már bán isrá iŋcă pind'ěĩ ásrá
la noĩ în-tástă țáră, pind'ěĩ rǒu már bán
srá, ři méďe zîșe, la cutáre zîșe, <vrăžitóre
dádă zîșe, řo ř-ăžutát dá copiluluĩ ũ dăm
bái>. <No dá!>.*

*Or gátátu-să o lot pe cu tótu, péșe. Vez tu?
Afěl dá máre vrăžitóre řerá bătírna, dá ře
ma ři ře d-acásă pá ře să gátă řă rándáru
că méže la ^{ie} cu muĩere dá tu? Și ře řcĩe kiři
báni or băgat în žáp să-ĩ ře cīt să-ĩ azúće
copiluluĩ dăm bái.*

*Pă cĩ řeĩ or azúns acoló řa liscái cu afél
lánțur. Lánț. Șci ř-eĩ lánțu? Nu řci ř-eĩ
lánțu? Fúnie d-áia dá lánț, cu lăcáće o pus
pá řa dómne o încis că ála căpútu, řiritíșu.
O cīs ublőșile ři dímblăĩ, noĩ așa zîșem
ș-o legát-or. Dómne, cînd azúnž acoló
méže la ře, ũ zbără înlontu kisălášu lor ---*

After a while, the policeman's son fell very ill. This is like a little story. He went to many places, in cities, hospitals, they went to heal him in hospitals, in hospitals, they took him to hospitals but nobody could heal him. One day, this gendarme said to himself: <Listen, wife, prepare yourself, stick 100 coins in your pocket.> Back then it was a lot of money in our country, and <go,> he said, <to the witch and see if she is able to help our child, recover from his illness.> <Let's do that!>

They prepared everything. You see? That witch was that powerful that even the gendarme was going to her with his wife. And only they know how much money they took in order to help their son recover.

And by the time they arrived there, she was in chains. You know what are those, chains? Those ropes of chains, with lock and key they put on her. They closed the windows and they bound her. God, when they got there, they call her in a loud voice. They call her, and call her, but she

[shouts at the dog]. *O zbară afără, zbară afără, nu și nu. Înto ba bine, bine când o muțeu afără, <auz> zîșe, <dúce acásă> zîșe, <i și tu> zîșe, <șe-ai făcút?> zîșe. <M-ai lot> zîșe, <cu tótu bán o tăbúit să-m plăcéciz> zîșe <tótu bán> zîșe, <șe tu> zîșe, <și măi măi măi măi li ti tu> zîșe. <Nu ț-ažút dăm bai ș-ăia să-ț spu> zîșe, <hía bōi umblă> zîșe, <pășci tot, copiluluî> zîșe, <nímen nu i-o žutát dăm bai> Afěl máre vrăžîtór ísrá nímen nu i-o žutát dăm bai ia și șca ažutá, zîșe. <Da,> zîșe, <tu, pă min nu cu sutá dă pind'ei ș-a odú> zîșe, <dómna> zîșe, <óre măi în zășe, o sută dă rînduri la tis bán să-m dai și nu i-aș ažutá, nu ț-aș ažutá> zîșe, <dă-m bai>. <Dúce acás> zîșe, <pă și ț-o muri> zîșe, copilú. Așá ș-o fost, afěl máre vrăžîtór ísrá, afěl máre vrăžîtór ísrá.*

does not answer. And when they were calling her, she said: <Listen> she said, <go home> she said, <do you remember> she said <what you had done>? <You took everything from me, all my money> she said, <all money>, she said <and all what I possessed.> <I won't help you, I'm telling you> she said <wherever you will go> she said <nobody will help your child> she said <nobody will help him recover.> Such a great witch she was, she would not let anybody help him. <Yes> she said, <you came with more than hundred policemen> she said. <And even if you gave me one hundred times more money, and I won't help him, I won't help you from this distress.> <Go home> she said <your child will die>. And everything happened as she said. She was such a powerful witch.

János Orsós (2013_02_14 (25, 26))

Țígań, băiáš, lăcătár, tícań, lovár – Gypsies, Boyash, Lacatari, Tiszani, Lovara

[AO] *Zișén că-n Unguréme șád'e, nu șcú, o jumătățe dă milíon dă țígań, da d-ăia, nu șcién încă șine-î țígańi. Șî díntr-ేశcá, dín țígań ేశcá zíșe, că șapcêzăș șî únu proțánt, cum să zíc, [...] ásta nu-î úmbă dă băiáš, ásta nu pot să zíc băieșășcê, núma așá, ca proțánt. Íe ás rom-ungró zíșén noí, a fel țígań, cári cínva dín lucálă custá, pučén să zíșén, cári láuucé [...], da muzícant, poț să zíș așá, șî íeí or vińít maí íntíť la noí, ú ma nu sfátేశcê băieșășcê, ๑๑ băieșășcê, ímba dă țígań nu sfátేశcê [...], órecít ieszcê da, ímba dă lăcătár. Íేశcê, cum să zíc, fel lócuri, húnd'e órecít încă cústă cáre d-ăie ne-arátă cínva și-or vurbít. Íe ís nu dăpárce d-aiși, ín Vérșent ieszcê órecít șî íe ís lutáš, zíșén noí, da încă sfátేశcê o l'ibă dă lăcătári, la noí zíșe, ásta libă dă lăcătári, cárpatu-țígań, dín Carpát, póce că tu aí prișepe. Da, șî nu dăpárce dă la cápítal, dă la Búdapeșt, ieszcê uń loc Cóbancó. Acoló cínva a fel lăcătári șídé o a fel țígań cári cuí fășé, dín putkéve, da, dín putkéve. Da, acoló ieszcê maí a fel, cum să zíc, óstrov, un a fel loc, ^húnd'e, ^húnd'e încă sfátేశcê lăcătărășcê.*

Let's say that half a million Gypsies live in Hungary. However, the problem is that we don't really know who a Gypsy is. It is said that 71% of them are Gypsies, how to say right, we don't have this in our language, I cannot say this in Boyash language, only like this, as a percentage. We call them Rom-Ungro, those kind of Gypsies who used to earn their living by playing music, we can say who played music. Yes, musicians, you can say like this, and they arrived before us here, but they do not speak Boyash they speak neither Boyash nor Romani. There are some that do, the Lacatari language. There are still some people in some places who show us how they had spoken before. They don't live far here from here, in Versend, and there are some musicians, we say, that still speak the Lacatari language. Yes, we say that this is a Lacatari language. Here it is called Carpathian-Gypsy, from the Carpathians, you must know better. And, not far from the capital, from Budapest, there is a place, Csobánka. There was a village where some Gypsies earned their

Da pã îe zîșeñ cã ma ș-or pîerdút lím̃ba, nu maî sfătêșce, da. Da, îeî-s maî mulț îñș, dîn sũta, șapcêzãși și únu. Atúnș pã hêșcã dã cemãñ [Hung.] kêtnevéc, da zîșeñ așã îñ lĩngvísticã, áre dõũã o maî mũce l'ím-be. Únu, o grúpã, d'e cãmã la noî vláhì, da nu, ólah țigánì, îeî îs lãcătár, pã îeî îe cemãm noî lãcătár, îe sfătêșce róm̃anì și cáre cu caî tĩrgulêșce.

[IN] *Zîșe, ġambáš aîșa, cu cáî?*

[AO] *Îe lovár, lovár le zîșe, și îeî sfătêșce lovãrêșce.*

[TK] *Îñ maghiarã calul e lo?*

[AO] *Da, da nu dîn vórba ásta. Dĩñ lóve, dîn bañ, dîn vorba dã báh. Cã-n l'ím̃ba lor grast ù lo, o cal. Și vórbile îeșce șe îñ lím̃ba dã únguřîeșce [Hung.] vórbile êșcã tóce dîn l'ím̃ba lor o viñít îñ lím̃ba dã únguř, îñ sleng, zîșeñ noî. La noî îeî*

living by making nails from horseshoes. Yes, there is such kind of place, like an island, such kind of place where they still speak Lacatari language. But we say that they have lost their language. They don't speak it anymore, yes. There are more people, 171. So, this that we call Ketnevec, yes, we call them like this in linguistics. They have two or more languages. One group called Vlach, no, Olah Gypsy. They are Lacatari, them we are calling Lacatari, speak the Romani language and earn their living by trading horses.

Do you also call those who trade horses Ġambaș here?

No, they are called Lovari and they speak Lovari.

In Hungarian you say ló?

Yes, but it is not derived from this word. From lóve, which means money, from this word. As in their language lo means horse. And their language has infiltrated Hungarian. All these words in Hungarian come from their language. We call it slang.

să ținne anume dă țină. Iei zîșe, că ieî is câcorom pă lîmba lor. Toț heialălț nu, numa ieî car ieî Iei șade păște hunde în țara asta, da mai bine în vároșuri, nu șcû cum să zic.

Nu în sat, în vároș, da. Și d-acolô umblă dacă tîrgul eșce cu șinevá într-un sat. Îi încă bine sfătîeșce rómóni și cupli, da ha mai mică grupă care numa opt proțânt dîp sûtă, da, ieî is băiăș. Și băiăș car aiș în zos, în [Hung.]. [...] Și băiăși șade în sat, nu în vároș, în sat. Da dacă într-un sat șade și băiăși lăcătari, atunși iēșce o uliță und'e băiăși șade, iēșce o uliță und'e lăcătari. Și hunde băiăși șade, nu numa în pârca lu Dúnăre și avén mai un pârôu, pârôu zîșén noi, iso, si lîngă Tiso și hunde Körös și mai ôre kîce, da, da. Acolô șade o, nu ținăncă-î, o muîere, zîșe, care cu cînçiși lucră, cînçiși dă ținăn lucră, ie zîșe, c-acolô șade, la noi nu Crișan zîșe, pă ieî, Tičan, că lîngă Tisă șade și pă ieî zîșe, tičan. Cum ieî vurbēșce o cum ieî sfătîeșce și cum muncēni sfătîeșce, rôu aruncă. Că cumva într-o dóbă or viñit aiș, da n-or ajuns pîn-aiș. Acolô or rămás. Nu-s

They consider themselves to be real Gypsies. In their language they call themselves Chachorom. The others don't. Only they call themselves this. They are to be found everywhere in Hungary; they tend to live in cities, I don't know how to say. Not in the village, in cities, yes. And, if there are markets, from there they go to villages with somebody. And they speak Romani well. Even their children speak; however, they are the smallest group, only eight percent. Yes, they are Boyash. And Boyash right here in [Hung.]. [...] And the Boyash live in in the village, not in the city, in the village. And if Boyash and Lacatari do live in the village, then there is a street where only Boyash live and one where only Lacatari. The Boyash not only live on the shores of the Danube. We have another river, we say, Tisza, and nearby Tisza and Körös and in some other places, yes, yes. There is a woman, not a Gypsy woman, who works with songs, Gypsy songs, and she says that they live there. We don't call them Crișan but Tizani. Because they live on the Tisza, they are named Tizani. Their language is very similar to that of the Munčeni.

mulț înș, zîșe.

Anna Orsós (2010_09_24b)

Somehow they arrived on Hungarian soil at the same time; however, they did not make it up here. They stayed there. She says that there are not many people.

4.3 Fairy tales

Munâș ș-Munceșîță – Munâș and Munceșîță

O dat ánu, ê-o dat, dómne, pă lúme pă táră, o dat un muncâș ș-o muncêșîță [...]. Îe tu sáma, îe, Îi áre o drágă dă fátă. Avé frumósă fátă áre, dă húnd'e răsáre pîn-apúne, ca îe'le frumósă fátă nu îe.

Once upon a time, there was a Munâș and a Munceșîță. [...] Listen closely to what I say. He has a dear girl. Such a beautiful girl he had, that from east to west, she was the most beautiful daughter ever to have lived.

Cîndă dómne fáta m-áră, opt, zășe, aí dă zî'le, múmă-sa cád'e în pat, o murít, múmă-sa fêci. Dómne, dúșe búie muncâșu, ê-o fi ráno, cum o nivîli pă fátă sus, cum o creșce fátă. No nu-î báî, n-áre șe să fâcă, or apucát, or îngropát-o pă muncêșîță, trêșe dómne, zîi'le, sâptámîni'e, lúnil'e. <Ma fátă, da îe tu sáma că mî gribăsc.>

When the girl was only eight years old, her mother fell ill and died, the girl's mother. The Munâș was very concerned about how he would now raise his daughter. No problem, there is not much left to do, they started, they buried his wife and then days, weeks, months go by. [Addressing the interviewee] <Girl, pay attention, I am hurrying up!>

Mînd'e n-o murít múmă-sa, o cámă pă fátă-î la pátu-î: <Aúz fátă me> zîșe, <oi

Before her mother died, she asked her daughter to come to her bed: <Listen, my

murí, tátî-to,> fáşe <o murí váca, ma dúpă pumánă, tu să duş,> fáşe <másăie să cîstălêşt la pîrou. În pótă v'ei află tri fire dă núş. Vi acás, tri fire dă núş să l'e îngrópi la cónu dă cásă. Drága me, fáta me,> fáşe, <o crêşce un nuc dîñ îe, máre. Alt nu trébe să faş, fáta me. [?] Cîndă víí avé dă gînd să ce brêş să ce dezbrêş, nú-ma-tî zîş: căp núcu mîo, să mă gat, vói căp núcu mió, să mă dăzbrăc.> [...] Cîñ muíerea s-o lovít în pat, o murít. Cînd o murít, víñe [?] muncăşu, o murít váca, o murít.

O márs, o spălát cum ío zîs múmă-sa, o flat tri fil'é dă núş, în pótă vâşí. O apucát núşíie, ío băgát în zîb, o spălát máţíie, o mers acásă, or făcút dă mult dă mîncát, or făcút grupimîncê, or făcút. Îe tu sáma, dîpă grupămîncê, dîpă ş-or mîncát, or but, lész tri firé dă nuş, l'e-o-ngropát. Îe tu sáma, şe áltu íemn îñ zăşe aí dă zîíe crêşce, ála, núcu, ínt-u zî crişcă atíta. Pășce dóă, tri zîíe, íel afêlă nuc dómñe, tără biéş mări, dă nu să póce

girl> she said, <I am going to die, your dad,> she said, <will slaughter the cow, but after the alms, go to the stream and clean the guts in the stream. There you will find three walnut branches. Come home and bury the three branches in the corner of our house. My dear, my girl,> he said, <a walnut tree will grow on that spot, a big one. This is the only thing you have to do, my girl. Whenever you will want to dress, to undress, say this: My walnut tree, I want to dress, my dear walnut tree, I want to undress [...].> When the woman put her head on the pillow, she died. When she died, her husband slaughtered the cow, killed her.

She went, she washed the guts as her mother had told her. She found in them three branches of walnut tree. She took them in her pocket. She washed the guts and went home, prepared lots of food, they dig the grave. Listen, after the burial, after they had eaten and drunk, she planted three branches of walnut. The walnut tree would grow as tall in a single day, as others in ten years. After two, three days, God, such a walnut tree

vid'ê în tótu hotáru.

<No nu-î bai,> fáşe. <E tu sáma, în cutá-re sat şîgê o mûncêşîţă şî ála úge áċe, avé o fátă. Cînd o vinît ála dóbă [?] ş-o muítát dómna, muncăşu: <Aúz fáta me>, zîşe, <îş ma pátruspăzăşe aí dă zîċe,> zîşe, <níme, la níme nu póţá spúne> váşe <báiu, rúcu. Biń-a fi cînd aş méďe şî m-aş cutá,> zîşe, ráşe, <o dómna.> <O tátă,> zîşe, <duċe.> S-o àpucátu-să, muncăşu, s-o gătátu-să, ş-o băgát báni în ţăp, méze, méze lúme şî pămînt.

Cînd azunze-n-sat afără, mágă órecċe sáturi afără, să áfle c-o mûncêşîţă. <Bună zîua,> zîşe, <mûncêşîţo!> <Hă fi sínătós,> zîşe, <muncăşă!> [...] <Ápo íaca-acúm şî áca-acúm ma doċ aí dă zîċe, c-o murít> zîşe, <dómna-m, mă duc> zîşe, <să-m cot> zîşe, <dómna.> <No, muncăşe,> fáşe, <şî mie dă doċ aí dă zîċe m-o murít> zîşe, <dómnu, şî ċo> zîşe, <mă duc să-m cot,> zîşe, <pă şínva să am> zîşe, <cu şínċi să-m împărţăsc> zîşe, <cústu.>

grew that one could not see in that whole area.

<No problem,> she said. In a particular village there was a Munċeşîţă and she had a daughter. When the time came, the Munċaş forgot about his wife. <Listen, my daughter,> he said, <I am fourty,> he said. > <I cannot confess my trouble to anyone, my deeds. It would be good if I went and searched for a wife.> <Father,> she said, <go.> The Munċaş prepared, dressed, put money in his pocket and set off as far as his eyes could see.

After crossing his village, some other villages he met a Munċeşîţă. <Good afternoon,> he said, <Munċeşîţă!> <Be healthy, Munċaş,> she replied. [...] <Look, two years have already passed since my wife died, now I go> he said, <to search> he said, <for a wife.> <Munċaş,> she said, <I lost my husband two years ago> she said, <and me too I set off to search somebody,> she said, <with whom I can live together.>

<Da,> zîşe, <cum îl scol> zîşe, <în ^bór-be, aí o fătă, da şi io am> zîşe, <úna. <Aúz muncâs,> zîşe, <aşá víu> zîşe, <la cîni, că> zîşe, <on fâşe,> zîşe, <un_x igişúg: mi-î i-î pă négă áia că ê-o curá dîñ sîtä o mîncá fáta-ť, ş-o rămîñe îñ sîtä o mîncá fáta-m.> <Nc,> fâşe muncâşu, <fie aşá.> zîşe. S-apúcă dómñe, o' mers acá, o' řínút lúna săptămîna núnata, or řínút dómñe [?] pă fáta muncâşî ca pă cîñe o říné mîşcôî-sa. Ba mñe zbără, mužేశce, o báce, o îñťaie dă cap, dă păr, îñcô, îñculó. <Nc,> fâşe, <az aşá fâşe, n-o fi bíñe, fáta-m o gábo.> <Nc fáto,> zîşe, <dumínica mézeñ la bisérică.> <On méze> zîşe.

O mes la bóltă, o lot un kiló dă rižă. Rižă o răsăpít-o îñ, în gunóie, o răsăpít-o. <Pă cîn îť viñí ácà,> fâşe, <dîñ riža ásta să fáš> fâşe, <áşe ş-aí pă tăť cápu storşî curéc, cárñe,> řcî? <mumbóťă, să faş,> fâşe, <mîncăre řî zámă, că dăcă nu,> fâşe, <tăť-stúť-tiştăra êe-oí řiupiri řî êe-oí legá êe-n horn.> Dómñe, fáta, dómñe, cîñ víñe dumínica, o' adús rižă, o răsăpít-o în gunóie, plîñze dómñe fáta róu

<Yes,> he said, <you have a daughter and I have one too.> <Listen, Munčas,> she said, <I only come with you,> she said <if we have a deal: that your daughter would only get what had been sieved. That my daughter would be allowed to eat from the sieve.> <So shall it be,> said the Munčas. They set off to return home. After months and weeks, they had a wedding. And the stepmother treated the Munčas's daughter like a dog. She was shouting at her, beating her, pulled her by the hair in all directions. <Girl,> she said, <you will do today like this, otherwise you will be in trouble.> <Girl,> she said, <on Sunday we will go to church.> <We will go,> she said.

She went to the shop, bought a kilogram of rice. And she scattered it in the trash, she scattered it. <By the time I get back here,> she said, <from this rice you should make,> she said <cabbage, [?] and meat,> you know?, food and soup, because if you don't,> she said, <I will tie you to the chimney.>. God, good god, when the Sunday arrived, she brought the rice, scattered it in the trash, the girl was crying

plínze. <Ah, las vină,> zîşe, făşe <má-ma-s măşcôie, şe mai fêlă-o lot mie. Ácu cum oî [...] briža afără dîn gunóie.> Mérze dómhe afără, şád'e pã búşum, plínze, plínze, plínze.

Cum îe plínze, şe-s méze la îe, doî porumbáşc. <Bună zîua,> <zîşe, fătă frumósă!> <Să fiţ sănătoş porúmbilor!> zîşe. <O, dáră, fătă frumósă,> zîşe, <di şe plínzi áşa táre?> <Óu, pòrumbáşkilor, ázuće-vă drágu-m domn, iáca-acúm şi iáca-acúm şe măşcôia me şe-o zîs. O lot un kiló dă rîză, o răşăpít-o colé-n gunóie, ş-o zîs, pã cîn oî viñ acás, or viñ acás dîñ bisérică, să fie tít cît cápu ásta,> zîşe, <dîñ iéie. Dápo cum oî făşe atîta rîză,> făşe, <cum oî va agutío îo afără?> zîşe, <dîñ gunóie.> <O, o, fătă frumósă,> zîşe, <dod' cá şi zîşe nu dubúie> zîşe. <Dut dă spálă-će, gátă-će, dúće-ñ bisérică, pã cîñ vi-î viñí, áca o fi mîncárea> făşe. <O, da, porúmbilor, drázilor porúmbilor, cápu-n par îñ fîpă.> <Ba nu, fătă, púcăće şi dúće, spálă-će, gátă-će şi dúće la şeva bisérică.>

very hard. <Ah, come,> she said, <my stepmother, what did she do to me? Now how should I [?] the rice from the trash?> She went outside. She sat and cried and cried and cried.

As she was crying, two little doves came to her. <Good afternoon, beautiful girl!> <Be well, dear doves!> she said. <Dear girl, why are you crying so hard?> <Oh, my dear doves, may god help you, but look what my stepmother has told me just now. She took a kilogram of rice and scattered it in the trash and told me that before they get back home from the church, I should prepare as much food. But how should I make as much rice, how will I be able to pick it out from the trash?> she said. <Oh, beautiful girl, don't doubt,> they said. <Go and wash yourself, prepare yourself, go to the church, and by the time you will have returned, the food will be ready,> they said. <Dear doves, my dear doves, she will put my head on a stake> <No, girl, set off now, wash, prepare yourself and go to the church.>

*O mes fâta la vilou, să spălătu-să, ȝe-î dîn
tălp pînă-n crêștî, bufla nuc. <Hăp, nucu
mîno, să m-ămbrăc câr în cusătôr. Cap dă
cusătôr, ȝîpirîș dă cusătôr, kimêș dă cu-
sătôr, curônă-n cap,> zîșe, <dă cusătôr,
dă kirâl mări dă țără.> Ôre c-o zîs afără
dômne, țar îñ cusătôr îñ îmbrăcătă, tal dă
cusătôr, dômne, a fel dă frumôsă ira fâta,
dă ca ȝe nu mai ira pă lûme, pă țără. <No,
dăga mé,> zîșe, călu-mîno <ȝe ȝî-î purîn-
că?> <O,> zîșe, <călu-mîno, oî méze la
cutăre pilăt, îñ sat, îñ vâroș> zîșe, <la
biserică> zîșe. Dômne s-o urcăt cal în
călăric, s-o urcăt, ma cînd or vâzút-o dă
dăpărce rêu ma mûltă cum mižé, năno,
pă călea sfîntă, toț dômne, pă dōŭă părț
în zînûț să pûne, dômne, îñ dă căle kit să
mărgă.*

*Cînd o vâzút-o ȝîșoru dă kirâl mări dă
țără, [...] o fost dîpă ȝe, o mes pîn la urtăr,
o kirlît urtăru, o kirlît, o mes o surutăt
urtăru, s-o urcăt cal în călăric înapoi,
pçișe biserișe, odătă o "mblăt-o cîrbe cu
călu, hégură dînapoi, lumînă naince,
lûme ȝî pămînt, nu-î nîkéř. O me's acasă,
o măs la nuc, <căp nucu mîno, să mă dăz-*

The girl went to the stream, washed from
toe to head and went to the walnut tree.
<My walnut tree, I want to dress in clo-
thes of pewter. Hat of pewter, shoes of
pewter, dress of copper, crown of pewter,
> they said, <like a great queen.>She
had hardly specified this and she was
dressed in pewter, such a copper, dear
god, a woman more beautiful than her
did not exist in the whole world. <My
dear,> her horse said, <tell me your
wish!> <Oh,> she said, <my horse, I
want to go to that village, in the city,>
she said, <to the church,> she said. Dear
god, she mounted the horse, she mounted,
and when one saw her from afar, as she
was riding, on that sacred path, all would
kneel down in from of her on both sides,
dear god, to make her way.

When the young man, son of the king, saw
her, he went after her, went to the altar,
made rounds around it, kissed it. He
mounted the horse and rode back, made
rounds with the horse, searched for her
everywhere, but did not find her. She went
home, straight to the walnut tree. <My
walnut tree, I want to undress,> she said.

*brăc> zîşe. S-o dăzbrăcātu-să. Ma vād că
 ȋ-o tînă-nlôntru în sóbă, dómne, pòrum-
 bâşci, dómne, mîncărea, ma, ma gizîlé,
 ma să răşé, pă másă, cu tótu, mîncăre
 gáta-ȋ.*

*Vîne múmă-sa şî mişcióŷi-sa, sórî-sa
 mişcióŷi-sa şî tátî-so. <A,> fáşe sórî-sa
 mişcióŷe dă dîpárt'e. <Aúz> zîşe, <sórî-
 me, o ȋŷi, n-ai vâzút da şe ȋo am vâzút!>
 <Şe-ai vâzút, sorî-me?> <Ȯ ȋŷi,> fáşe,
 <sórî-me, o zîs máma să nu ȋă spuȋ.> <Da
 şî ȋo am vâzút, sórî-me.> <A tu ş-ai vâzút,
 sórî-me?> <Şe zîşi, o fátă dă királ máre
 dă ȋáră, êar ȋn arzînt irá, ȋn cusătór irá
 dă ȋmbrăcátă, ȋpîrişi dă cusătór, cal dă
 cusătór,> zîşe, <o mes,> zîşe, <la urtár,
 umblát urtáru cîr' in zínúȋ, o surutát
 urtáru, s-o urcát în cál călăre şî túrnu
 dă bisérică o ȋmblát odátă cîrîş şî> fáşe,
 <n-o mai vid'ê níme.> <C-anúme,> zîşe
 <sórî-me, óre únd'e-ai vâzút?> <O, sórî-
 me, óre únd'e-am vâzút?> zîşe. <Da pă
 êicia dă còşină.> <Aúz munêşă!> <Óză,
 nŷ să stînzi êicia dă còşină zos!> <Aúz că
 şî ȋe o vâzút!> O stricát êicia dă còşină.*

She undressed. I see her going in, god, the
 doves, god, the food, they had prepared
 it and now it was becoming cold, on the
 table, everything was ready.

Her mother, her stepmother, her step-
 sister, and her father came back home.
 <Oh,> said her step-sister from the dis-
 tance. <Listen,> said she, <my sister, oh,
 you did not see what I saw!> <What did
 you see, my sister?> <Oh, my sister,> she
 said, <mother said not to tell you.> <But
 I have also seen, my sister.> <What did
 you see, my sister?> <What do you say,
 the daughter of a great king, in silver
 clothes, in pewter was she dressed, shoes
 of pewter, horse of pewter. She went to
 the altar, she kneeled down there, kissed
 the altar, mounted the horse and rode
 around the church and then left,> she said,
 <and nobody saw here thereafter.> <Exact-
 ly how it was, my sister, where could you
 see that?> <My sister, from where?> she
 said. <From a spot on the roof.> <Listen,
 Munêş!> <Today you should break that
 spot!> <Have you heard, she also has
 seen!> <And he broke that spot.>

Trêșe-o zî, trêșe două, tri patru zîle trêșe, iară vine duminică, buf muncășîta la bôltă, o lot [...] un kilô dă mac, o lot. O vinîit acă, asta duminică d'iminăță clăsă mac, l-o rîșăpîtu-l în șinîșă. <Aúz, fâta me, o veni be, no fi> fâșe, <mîncări, culác cu mac fâșe pã mãsă, pã cîn oî 'inî dă la biserică, coló cî-î l'îga fără-n horn.> Cînd o vinîit dóba, éi s-or gătátu-să cîcîștréi, mérze la biserică, mérze. [?] Îe mérze afără dă plînze pã búșum. Plînze dómne, plînze, dă kit nu să rûpe locu dă sub îe.

Îa s-apucă dómne doî pòrumbăscă: <Bună zîua, fătă frumósă! Fátó,> zîșe, <șe-î cu cîine, [?] a plînzi? Da șe nu éștî cu kétve búnă, cîntă, zócă, nu dubúie,> fâșe. <Aî tu, dă șe să aî búie? Dă șe trábe să cê gîndêșc, aî tu gîndú?><O pòrumbășcălor, azúce-vă drágu-m domn. Îaca-acúm și îaca-acúm,> zîșe, <máma-m> zîșe, <șé fel purúncă m-o dat.> <Nó șé fel?> <Îácită, o răsturnát mácu-n șinîșă! Ș-o zis că dă n-o fi culác cu mac pã l'amnáză, pã mãsă, m-o l'îgá-ŋ horn.> <Îe-o l'îgá-n horn, nó nu-î baî fátă,>

A day, two days, three, four days go by and it was Sunday again. Munceșîta busted in the shop again and she bought a kilogram of poppy seeds, she bought. She returned home, and Sunday morning, she mixed poppy seeds with ash. <Listen, my girl>, she said, <if there is be no food, poppyseed cake on the table when I return home, I will tie you to the chimney.> When the time came, all three prepared, went to the church. She went outside the house and started crying. She was crying and crying bitterly that the ground under her was almost cracking.

The two doves showed up again: <Good afternoon, beautiful girl! Girl,> they said, <what has happened to you [?] that you are crying? Why are you not in a good mood, singing, dancing, not mourning?> they said. <Do you have any reason to mourn? Why do you have to think, do you have any worries?> <Oh, dear doves, may god help you. Just now, look,> she said, <what an order my mother has just given me.> <What kind of order?> <Look how she scattered the poppy seeds in ash! And she said that if there is no poppyseed

zîşe. <No,> zîşe, <spălă şi du-te şi tu la biserică.>

O măs fâta la vilou, s-o spălât ce din tâlp pînă-n creşcit, buf la nuc afără. <Hăp, nucu mîno, să m-ămbrăc, căr în arzînt, şi îo şi calu-m, căr în arzînt să fiñ, pă tătă, pă mămă pă zùmătăce căle să-î azùnžén> zîşe. Numa c-o zîs afără, îe şi îe ma-îmbrăcătă, calu-î căr în arzînt, îe cu curună dă arzînt în cap, dómne, dă kirlîță märe dă țără, pă tătî-so, pă mûmă-sa î-azùnže pă zùmătăce căle. Mă kin o vède pă kirlîța märe dă țără, dă dăpărce, în zînúț pîn-șe şi calului cupîciie dă cal şi le sùrutáu. Pişioriie, mîniie, pă und'e-azunžé. <Da kirlîță mări dă țără, da spîne dă hînge ieş tu?> Tăşe, nu sfătêşce. O mes iar la utăr, în dă rînduri în zînúț o îmblăt utăru cîrî, o surutăt utăru, o sârît pă cal în cālăric, în dă rînduri o îmblăt biserica, túrnu dă biserică, lume şi pămînt altînt, lumină naince négură napoi.

cake at noon, on the table, she would tie me to the chimney.> <She shall tie you to the chimney, no problem, girl,> they said. <Now go and wash and go to the church.>

The girl went to the stream, washed up from toes to head and went to the walnut tree again. <My walnut tree, I want to dress in silver, me and my horse, to be in silver, to catch up with mom and dad halfway,> she said. Hardly had she pronounced the words before she and her horse were dressed in silver, with a silver crown on her head, god, like a queen, and she caught up with her parents halfway. When they saw the queen, from afar, they kneeled, and they even kissed the horse's hooves. Her feet, her hands, where they could reach. <Dear queen, tell us where you come from?> She was silent, did not talk. She went again to the altar, two times did she bow before the altar. She kissed the altar and she jumped on the horse, she surrounded the church two times, the church's tower, light in front, darkness behind.

N-o mai véde níme. O mes acasă. Bă cîș o azuns acá, dómne mîncárea cu tótu pã mãsã, cum o zîs, o porunșit mãșcôî-sa așã o aflát cu tótu tiritít, o mes la nuc: <Hăp núcu mîno, sã mã dăzbrăc.> S-o dăzbrăcát, méze sóri-sa ma dă dăparče. <Hă hã, sóri-me, da tu n-ai vâzút șe îo am vâzút!> <Dóc cã n-am vâzút, sóri-me.> Sã úitã sóri-sa mãșcôîe pã îe. <A, spúne-m șe-ai vâzút?> <Ah, șe-am vâzút și șe-am vâzút. Am vâzút pã kirlîța mári dă țarã,> zîșe, <Car îș arzînt ira și îe și calu-î. Da și îe a fel dă frumósã irã, d-afel pã lúme pã țarã iar nu mai vez [...], cunúnã dă arzînt îș cap,> zîșe, <toș irã ca și cupîcîile dă cal îș surutá [Hung.] múmã-sa mãșcôîe, sóri-sa mãșcôîe și tátî-so. Și cupîcîile dă cal îș surutá, lúme!> <Sã nu mai zîș sóri-me, a dă únd'-ai vâzút, sóri-me.> <O dă únd'-am vâzút, sóri-me, dîpã cîncîrígu dă fîntîná> fáșe. <Muncășe, îș múmã-ta áie!> fáșe. <Ózo nò, vi-î stricá cîncărígu dă fîntîná zos!> O mes muncășu, o avút dă gînd ór nu, o strícát cîncărígu dă fîntîná [...]. Nò, a trîie zî, a pátrîie, a șînșîie da dîpã cîn iar vihé, acú tótã sãptãmîna mîzé lúmea la bisérică. <A, acu șe fel lěțcã sã-î dáu

Nobody could see her again. She went home. And when she arrived home, dear god, the food was on the table, as her step-mother ordered, she found everything just like that. She went to the walnut tree: <My walnut tree, I want to undress.> She undressed, and her sister from afar <Ha, ha, my sister, you have not seen what I have seen!> <You wish I had not seen, my sister.> Her step sister looks at her strangely. <Tell me then, what have you seen?> <Ah, what I have seen and what I have not seen. I saw the great queen,> she said. <She and her horse were dressed in silver. And she was more beautiful than anyone in this country [...], she had a silver crown on her head,> she said, <everyone was kissing even her horse's hooves [Hung.], her step-mother, her stepsister and her father. Even the hooves of her horse they were kissing!> <Don't even say, my sister, where from could you see all that, my sister.> <Oh, from where, my sister, from the fountain's hook,> she said. <Muncaș, may you go to hell!> she said. <Today you shall pull the fountain's hook to pieces!> The Muncaș went, if he wanted

*maî fêci, șcie acu tótu fáșe,> zîșe. <Róu
îi áșa fátă, da așá t-oî púno, dîpă gășc,>
zîșe, în gîndur múmă-sa mășcôie. <Șe să
áflu afără, șe să áflu afără?> [Hung.]*

or not, he dismantled the fountain's hook [...]. And the third day, the fourth, the fifth, when the new week arrived again, all people went to church again. <What can I now give to the girl, she can do everything,> she said. <Very bad girl this one, now I will send her to take care of the goose,> the step-mother was saying to herself. <What could I think of, what could I think of?>

*O mes o lot un kiló dă nuș, l'e-o dărălitu-l'e,
l'e-o băgát în așcîi [?]. <Aúz fátă,> zîșe,
<[...] dă no fi culác cu nuș pă la amházá,
în horn êe-oî iéga fáșe.> [4 Sek.?] Când
o viñit duminica, ș-or gátátu-să cîcêștri,
or purñit la bisérică, núma c-or purñit, îe
méze pă búșum, ma acoló pă búșum zós,
ma doî porumbáš acoló-s. <Bună zîua,
fátă frumósă!> <Să fiț sínătóș pòrum-
bášilor!> zîșe. <Nó, fátă frumósă, ásta,>
zîșe, <trêbe> zîșe, <să spuî, să scri sus>
zîșe, <că nu plínz> zîșe. <N-avém dóbă,
pòrumbáškilor, róu rép-aț viñit.> <Nó
șe-î báiu?>*

She went and bought a kilogram of walnuts, she chopped them, put in slivers. <Listen, my daughter!> she said, <if there is not walnut cake at noon, I'll tie you to the chimney [4 Sec.].> When Sunday arrived, they all three prepared and went to church. They had hardly set off, she goes to the horn and there, down on the horn, she sees the two doves. <Good afternoon, beautiful girl!> <Be well, dear doves!> she said. <Now, beautiful girl,> they say, <you need to say, to write down that you are not crying,> they say. <I had no time, dear doves, you came so quickly.> <Tell us what happened?> She tells the doves what her mother-in-law did, that she put the walnuts in the

*Spúne porúmbilor hot și-o făcút múmă-sa
mășcôie, hot c-o băgát núșia îñ áșci și î-o*

*porunșit că dă n-o fi culăc cu nuș, o lăgă
în horn, or l'egá-o.*

*<Ba bine, du dă ce gătă,> zîșe, <și ducē
și tu la biserică.> Îe tu sâma, királu cînd
amú și a dōia rîndu cînd o vâzút, ș-atú
dă frîgu' irá. Șe-o aflát afără inc-o uns
cu vúlřă ultáru că cîndu, că dă mǎi dátă
o mērze fáta frumósă o călcá aculó [?] el
o apucáo. Așá o făcút dă niș nu sǎ vidē
vúrřa, șcîi, șeva róu subřîri irá. El o apucáo
și mǎi mult el n-o mǎi slóbóde pînșe-a
luí dómน์ n-o fi [?]. Nō, o mes múmă-sa,
tátî-so, o mes iără pǎ nūc. <Hăp, núcu
mño, sǎ mǎ gat, și řo și cálu-m čar în ɔr
și aržînt,> zîșe, <curúnă-ř cap dă ɔr,>
zîșe, <cálu-m dă ɔr, kiméșîle-m dă ɔr. Pǎ
máma, pǎ táta,> zîșe, <în cápu sátului ma
sǎ-ř azúnž,> zîșe. Núma c-o zîs, dómñe,
[?]. Čar în ɔr și-n aržînt. Dómñe frumósă
irá. Mǎi dǎ dǎ n-aínče, da-dípǎ ářa da
și mǎi frumósă irá. Așá róu frumósă irá
fáta, róu frumósă irá.*

slivers, and told her that if there will be
no walnut cake by noon, she will tie her,
they will tie her.

<Now good, go and make yourself ready,>
they say, <and go to the church.> Imagine
that when the king saw her for a second
time, he was trembling. He came up with
the idea to smear the altar with grease and
when the girl came back again, she would
fall there and he would catch her. He
did it in such a way that the girl would
not notice, you know, it was a very thin
layer. He planned to catch her and not let
her go until she will become her wife. Her
mother, her father left. She went again to
the walnut tree. <My walnut tree, I want
to dress, me and my horse, in gold and
silver,> she said, <with a golden crown
on my head,> she said, <my horse in gold,
golden dress>. <My mother and father,>
she said, <I want to overtake them at
the village exit,> she said. Hardly had
she uttered the words, dear god, she had
already been dressed in gold, in silver.
God, she was so beautiful, more beautiful
than before. She was so beautiful, very
beautiful.

*Dómne să púne, cândă o vède în capu
sátuluí d-azúnze pă tátî-so, pă múmă-sa,
pînxșe și úrma dă cal îi surutá, toț, tótă
lúme, a fel n-or măi vázút în cústu-íe. O
mărs acoló, o sárít fáta dă pă cal zos, s-o
scoborít, o mes la ultár dómne [?], căr
cîn să jěșă-afără și cálcă cu țipiîgu în
búrță. Íaca o rămás țipiîgu acoló s-o
rîgîl'ít, íaca ș-o scos pișóru, o sárít pă cal,
niș n-o măi umblát ultáru, kírlí dómne,
lúme și pámínt, lumínă náinče, négură
dînpói. N-o măi vède níme.*

*Méz-acásă, o žuns, mîncárea gáta irá, s-o
dăzbrăcát. Íe tu sáma, fișóru dă királ cu
hăl măi buń hústăluń o lot mîndru țipiîgu
zos dă pă vúrță, l-or cîstăl'ít róu mîndru pă
țipiîg. L-o pus királu-nculó. [?] Tátî-so,
múmă-sa, sóri-sa mășcôie mérze-acá. Ma
dă dăpárce, dómne, aí, sóri-sa mășcôie:
<Íoí, sóra me, vázút-am [?] vázút-am
a dóă sáră, da acú șe-am vázút!> <Ho
ho, sóri-me, și ío am vázút.> <No să nu
măi zîș!> zîșe, <Ba nu,> zîșe, <că și ío
am vázút.> <A șe-aí vázút,> zîșe, <sóri-
me?> <Șe-am vázút, áă-m vázút, o drágă*

God, she set off, and when at the end of the village she overtakes her father, her mother, they kissed even the traces of the horse, everyone, all people, they have not seen such beauty in their life. She went there, she dismounted the horse, she went to the altar and when she was about to go out, she steps in the grease with her shoe. Her shoe got stuck, she took out her foot, mounted the horse, she did not even conjure the altar, she rode away as far as she could see, light ahead, darkness behind. Nobody could not see any trace of her anymore.

She rode home, the food was ready and undressed. Imagine, the king's son with the best [?] took the shoe from the grease and cleaned it very nicely. The king put it in a safe place. Her father, her stepmother and stepsister went home. From afar, god, the stepsister said: <Oh, my sister, I had seen two times before, but now, what I have seen!> <Ho, ho, my sister, I have also seen.> <Really?>, she said <What have you seen, my sister?> <What have I seen, this I have seen, a dear beautiful girl,> she said. <Dressed in

dă frumósă fătă> zîşe. <Car dă ɔr şi dă arzînt ieră gătătă,> curună în cap dă ɔr, calu-î dă ɔr, dat cu tótu dă ɔr iră. Îŋ ţîpil'îş dă ɔr, şi îe aşá-m vǎzút cînd am îeşít dă la urtár afără> zîşe. <Să s-o rîgǎd'it ţîpil'îgu şi dǎscúlǎ> fáşe <cu-n pişór dǎscúlǎ> fáşe <lúme şi pǎmînt o fuízit.> <Să nu mai zîşi sórî-me, dă únd'-aí vǎzút?> <Dá dă pǎ córnu dă cásă,> zîşe. <Múnâşşe, ózǎ nǔ vîi stricǎ la córnu dă cásă.> <Da múnâşşîto,> fáşe <[...] o picǎ ínlontru.> <Nu-î báî, da l'î sticǎlǎ.>

O mes o sticát córnu dă cásă, o sticát. Nǔ [...] fişóru al dă királ, c-o ímblǎ lúme, ţára curşîş curmezîş. Pîn-atúnş n-o méze-acásă pînşe n-o aflǎ gǎzda ţîpil'îguluí. Ş-o făcút bótǎ dă fer, upînş dă uţǎl, a, s-o lótu-sǎ, lúme şi pǎmînt. Dómnē, úmblǎ urságu curşîş, curmezîş.

N-áflǎ úni irǎ mic, lu car ira máre. Irǎ cáre múmǎ-sa pişóru-î şuplé cît sǎ-î fie bun ţîpil'îgu fěcî. Da n-o aflát, nu irǎ bun ţîpil'îgu lu nîme. <Acú,> fáşe királu, m-a cîn s-o urít királu umblát lúme, ţára, da nu, s-o lot ínapóî. Sǎ gînd'ěşte királu

gold and silver indeed, golden crown on her head, golden horse, all of gold. Shoes of gold and she herself, this is what I have seen when I came back from the altar,> she said. <And she lost her shoe and walked barefoot,> she said, <barefoot of one foot,> she said, <she ran as fast as she could.> <Don't mention, my sister, where did you see?> <From the roof top,> she said. <Múnâşşe, today you will break the roof top!> <But, Munâşşîta,> he said <it will fall inside.> <No problem, but you will break it!>

He went and broke the rooftop. Now, the king's son went around the whole country. And he would not go home until he found the owner of the shoe. He made himself an iron stick, steel sandals, and set off into the wide world. God, he walked far and wide.

To some, the shoe was too small, to some it was too big. In some other places, mothers would try to fit their daughter's foot in it by force. However, he did not find somebody to fit in it. <Now,> said the king, when the king's son got tired of

pă căle, să gînd'êște: <Da [?] hînd'e n-am mai fost? Ohó,> fășe, <la cutăre muncăș!> fășe. Cînd azúnze la muncăș: <Bună zîua, muncășă!> <Să fii sănătós,> fășe, <királ máre dă țără!>

<No, muncășă,> zîșe, <kiče fêče ái?> Fășe muncêșîța: <Úna.> <Úna?> <Áúz muncășă, iáca-acúm și iáca-acúm,> zîșe, <să-m ierț> zîșe, <da ásta și ásta gîndur am, iácă-tă țipiîgu ásta,> zîșe, <lu car țipiîgu ásta i-o fi [?] bun pă pișór, áta m-o fi> zîșe, <dómna.> Eh, cînd o auzît muncêșîța că, iêst fătă-î, buf inlóntru, dăi șub dă pișóriie, să-î fie bun țipiîgu, avé pișóre, avé ia dă máre. Car că nu. <No,> fășe muncănu: <muncêșîto> zîșe, <áta-î mai,> zîșe, <fătă.> Fásé muncă <am> zîșe, [?] <mai o fătă,> zîșe. Coló mășină fáina,> zîșe, <pă șinúșa [?]> <No nu-î báî, áca-azúnze, áca șe fel îi adú éră.> <No, fátă me, háî,> zîșe, că iácă ișe királu máre dă țără, trébe să-nșérș țipiîgu.> <Îo nu mă duc,> zîșe, <tátă, îo nu mă duc.> fășe. <Haî fátă mé, încă királ

rambling through the country, he decided to return. On his way, he was thinking and thinking: <Where have I not been already? Oh,> he said to himself, <I have not yet been at the Muncăș's house,> he said. When he arrived at the Muncăș, he said: <Good afternoon, Muncăș!> <Be well,> he replied, <great king!>

<So, Muncăș,> he said, <how many daughters do you have?> Munceșîța said: <One.> <One?> <Listen, Munceșîța, look now,> he said <please forgive me, but look what intentions I have, look at this shoe,> he said, <whoever fits this shoe, that girl is going to be my wife.> When Munceșîța heard, she went to her daughter and tried to fit her foot into the shoe, tried to make it fit, but she had a big foot. Really not fitting. <So,> the Muncăș said: <Munceșîța, we have another daughter. <I have another girl,>, he said. She is grinding flour over there, on the ash,> he said. <No problem, she will arrive in no time.> <My girl, come,> he said, <look, the king's son is here, he must try and see if the shoe fits you.> <I am not going,> she said, <father, I am not going.> <Come,

máre ı-o ıo cápu.> <İo nu m-ămbănù, da ıo nu mă duc.> Méze-napôı tătı-so. <Nı, ıe-o zıs,> zııe.

<[?] ım zııe, cã ni ıo cápu, nıı atı nu vıne> fáıe. <Nı, dúce măı o dátã, nı, ıı-ı zııe, cu curınd să vie.> Méze:<fãta mé, o zıs királu máre dã țără cı curınd să vi [?], <cã máre ıı ıı bulınd ıı,> fáıe. <Dácã are dã gınd, fáıe, mo dí vıni ıel.> Méze ınapôı királ la múncăıã. <Nı, ı-o zıs múncăıã?> <Ápo,> zııe, <királ máre dã țără [?] pãcı rıu pã drágu-m domn. Slóbod ıı cu cústu-m> zııe, <Nı ıăca-acú ıı ıăca-acú ı-o zıs fáta-m> <Nı ı-o zıs, múncăıã?> <Királ máre dã țără [...] slóbod ıı cu cústu-m,> zııe, <da o zıs > zııe, <cã rıu máre ıı bulınd ıı,> zııe, <Dácã vi avé dã gınd ıeva> zııe, <voı mı méze tu dípã ıe.>

<Múncăıã,> zııe, <Nı, zıs cu ásta đırıptãce árı.> <Hãt nu ıe mă cãmã pã mıne, hãt ıo o cem pã ıe. Hãt acú, ıntás-ta ıãs, nıı ıo nu mı-s ma máre királ dăcıt ıe,> zııe. <Mága,> zııe, <dácã ıe -ı áıa pã ıe ıo cot, cu-atıt-o fı ma máre királ ın

my daughter, he might cut off our heads.> <I don't doubt that, but I am not going.> Her father goes back. <So, what did she say?> he asked.

<She told me that even if you cut off her head, she would still not come.> <Go again and asked her to come quickly.> He goes: <My daughter, the king's son said you should come quickly, as he is great and mad,> he said. <If he wants, he can come himself.> The Muncaș goes back. <So, what did she say, Muncaș?> <Great king,> he said, <be kind with me, have mercy on my life,> he said, <but look what my daughter said.> <What did she say?> <Great king, have mercy on me, but she said that <he is great and mad,> she said. <If you have any intentions, you should be the one to come after her,> she said.

<Muncaș,> he said <She is right in saying this.> <It is not her who calls me, but I call her. In this, I am not greater than her,> he said. <And,> he said, <if she is the one I am searching for, she will be greater in my kingdom, I will not eat until she eats,>

kirášágu-m, dör kit-odată oî băgá cu l'ingura maî tîi îñ gură,> zîşe. S-o scuburít dă pă cal zós királu, méze la ie. <Bună zîúa,> zîşe, <fáto!> <Să fi sănătós, királ máre dă ţará!> <No, fátă,> zîşe, <[?] dint-atîta d'iriptáçe-ţ dáu,> zîşe, <anumé, şi béne-aî zís,> zîşe, <că nu tu mă coţ pă míne ha nu io pă cîne,> zîşe. <Aî d'iriptáçe ái, zîşe,> <Da íaca-acú şi íaca-acú în şe íár [...] mi zîşe. Ástáz,> zîşe, <dör o săptámíñă, dör o lună, dör tri o ímblát la mín o drágă dă fátă,> zîşe, <în biserică> să pûie dîn cáp pînă-ñ, pînă-ñ créşcit îñ spúne şe cum o păţít îñ tri ríndur, şi zîşe: <îpíiîgu ásta m-o rămás zîşe, ía.> <Da,> zîşe, <lu car ípíiîgu ásta i bun,> zîşe, <áia m-o fi> zîşe, <dómna.> <Áia ţ-o fi> zîşe, <dómna? Şi dácă nu êe pláşe?> fáşe. <No,> zîşe, <a fel nu-î dáu>. Şi pişóru róu frumós irá. <Ha nu maî zî a fel, fáto!> zîşe. Dá ie pl'ínă irá dă şínúşă, n-o cunoşté. <No, íñşárcă> zîşe, <îpíiîgu.> <Íoî, királ dă ţará, a fel míndru ípíiîg, dă or, cum să nu mă poţ dúşe a fêlă-n-míñă?> <Ba nu că trébe-l íñsérş tu.>

he said. He dismounted the horse and went to her. <Good afternoon, girl!> <Be well, great king!> <Look, girl,> he said, <you are right, you said well,> he said, <it is not you who is searching for me, I am searching for you>, he said. <You are right.> <Look why I came here. Today is only a week, only a month, only two three months since I met a dear girl,> he said, <in the church.> He begins telling her how everything happened, three times, and he said: <I have this shoe from her,> he said. <And, whoever this shoe will fit,> he said, <that girl is going to be my wife.> <This would be your wife? And if she does not like you?> she said. <Well, I would not give it to her, otherwise. She had such a beautiful foot. Girl, don't talk like this!>, he said. She was full of ashes, he did not recognize her. <Now try this shoe,> he said. <Great king, such a beautiful gold shoe, how can I even take it into my hand?> <No, you should try this.>

O apucát fáta țipiľgu-n mînă, m-a cîñ l-o milințát la pișór, țipiľgu acoló o sǎrít, în pișór^á. Áșa imósă, plină dă șinușă, o apucát-o dă pă mízoc, da d-o sǎrutá, dă mult țucá fișóru al dă királ. <Drága me, dómna me,> zîșe, <tu ișa> zîșe, <îábăș îm sfătేశc^í,> zîșe, <da> zîșe, <un kivașág am> zîșe, <dă la cîñe. [...] așa pă cum êe-am vǎzút în tri rînduř.> <Drágu mño, dómnu mño,> zîșe, <ásta mu oñ fáșe, hai afără!> O mes la hulóu, s-o spǎlátu-să, buř la córnu dă cásă. <Hǎp núcu mño,> zîșe, <să mă gař> zîșe, <căr în cusătór.> <Dómnu mño> zîșe, <așá m-aĩ vǎzút?> <Așá ê-am vǎzút.> <Hǎp núcu mño, să mă dǎzbrăc!> S-o dǎzbrăcát. <Hǎp núcu mño, să m-îmbrăc, căr în arzînt! Șî îo șî cálu-m, curúnă dă arzînt în cap.> <Nó, dómnu mño,> zîșe, <așá m-aĩ vǎzút?> <Așá ê-am vǎzút, dómna me.> <Hǎp núcu mño, să mă dǎzbrăc!> <Hǎp núcu mño, să m-îmbrăc, căr în őr șî în arzînt,> zîșe, <șî îo șî cálu-m, curúnă dă őr șî arzînt> zîșe, <în cap.> <Nó, dómnu mño,> zîșe, <așá m-aĩ vǎzút?> Șî-ș îe țipiľgu dîn pișór afără. <Ásta-ĩ țipiľgu ș-aĩ áduș tu, hásta-ĩ> zîșe, <pǎřécá-ĩ.>

The girl took the shoe in her hand and when she put it closer to her foot, the shoe jumped to fit in. Dirty and full of ashes as she was, he took her by her waist and kissed her many times, the king's son. <My darling, my lady,> he said, <this speaks for itself,> he said, but I have a favor to ask you: Dress like I have seen you three times.> <My darling, my lord,> she said, <I would do this on the spot, come outside with me!> She went to the stream, she washed, then she went to the corner of the house. <My walnut tree,>, she said, <dress me in pewter!> <My lord, is like this you saw me?> <Yes, I saw you like this.> <My walnut tree, undress me.> And she was undressed. <My walnut tree, dress me in silver, me and my horse, silver crown on my head.> <So, my lord, is like this you saw me?> <I saw you like this.> <My walnut tree, undress me.> <My walnut tree, dress me in gold and silver,> she said. <me and my horse, golden and silver crown on my head>, she said. <So, my lord, is like this you saw me?> And she took the shoe off. <This is the shoe you brought and here is its mate.>

<Drága me, dómna me,> fáše, <àúz, dă kin cust pă lúmea álbă, ȳ inča fel n-am măi văzút, da fără cîni, niş n-oĩ măi viġé kit ȳ oĩ custă. ȳ niş cu l'ingura măi tîngură n-oĩ băga. Niş cu-atît noi fi măi mări királ. Tu m-ĩ fi dómna.> O apucat dómne, o mînat cîtána ş-acásă, curînd [?] dă or să vie dîpă dómnă-ĩ. Hinčo car dă or şi arzînt. Cu furş dă or or băgát-o în hinčo. <No, dómna me,> zîşe, <cu múmă-ta, cu tátî-to şe să fie?> <Pă tátî mño băgăŧi-l lîngă míne în hinčo. Ȳěe dă> zîşe, <mîninşe-să aiş cózîie kit or custă, da cu míne înt-un loc nu póče vińi,> fáše [?]. Dómne l-or dus pă tátî-so, l-or ras, l-or scăldát în lăpche, or fînút lúna, săptămína lúnta, dómne. Dáci n-or murít, ş-acú cústă.

János Orsós (2011_03_24)

<My dear, my lady,> he said, <listen, since I was born, I have never seen such a beauty, and without you, I will never be able to see again as long as I live. I will not eat a spoon more than you, and I shall be no greater king than you. You will be my lady.> The prince sent his people so that they shall come after his lady soon. Golden and silver carriage. <My lady,> he said, <what should now happen with your father and mother?> <Take my father with me in the carriage. And the two of them should eat husks as long as they live, but they cannot come with me to the same place,> she said. God, they brought her father, they shaved him, they bathed him in milk and they celebrated their wedding for months and weeks. And they lived happily ever after.

4.4 Linguistic identity

Limba noastră – Our language

[AO] Cînd vińe şíńeva dă dăpărche şi n-aveń alt lîmbă núma lîmba nŧră, atúnş sîmŧ ȳ că şe măi bai mări-ĩ că aşá

When foreigners come to us from afar, I realize that we have no other language of our own and then I feel pity that we

rápe muítán, uítán l'imba ásta, ar fi bíne dácă toț ar șci-o, și copii noastră că, dácă niș ásta n-ar șci, atúnș cum ai sfăti. Da nu?

[IN] *Módor¹³ núma, da îi táre, táre rușíne și păcát.*

[AO] *Da, da io așa gînd'esc că nu núma băiáși is dă vină că or azúns aiș, da îi și țara șe unde o făcút kiț múlce, kiț să nu să s-ndúre. Că io cínva, cîn în ișcúlă am începút, am kizdilít să úmblu, atúnș încă ími vín îñ fíre cîn tot ímⁱ zîșe: <Nu sfăti băișășce că nu prișepén șe zîș și dór dă noi sfătésçi. Și mai rușíne máre-í ásta că tu nu și cîn unгурéșce.> Ș-atúnș n-o zís máma, táta, mai bíne hai să sfătín unгурéșce că dácă copii stă la noi o fi bíne, or fi în lucrú dácă n-or și bíne unгурéșce, atúnș hai să sfătín unгурéșce. Noi tot prișepén l'imba ásta, da ma ș-acásă tot [...] d'epărém că máma tot zîșe: <Am făcút ástáz o fírá lèveș¹⁴.>*

quickly forget, we forget this language. It would be good if everyone could speak it, and our children too. If we didn't know this one, how would we speak then? Am I right?

Hungarian... isn't it a shame, a pity?

I think it is not only the Boyash themselves who are to be blamed for this situation but also the country they live in for making them go through so many things. When I once began school, when I began to go to school, I remember being told again and again, <Don't speak Boyash because we don't understand what you are saying; what if you talk about us. And it's an even bigger shame that you don't speak Hungarian.> And then our mother and father told us that we had better talk Hungarian, and if our children will be with us it would be good, they would find employment, and if they did not know Hungarian well they would suffer, so let's talk Hungarian. We all understand this language, however, even at home I hear my mother saying: <I prepared today a bit of *leves*

13 Hung. *Magyar* 'Hungarian'

14 Hung. *leves* 'soup'

da zíc <și-aî făcút, máma me? Da vórba ásta zámă n-o cunóșci mă?> <Aî uî, că nu m-o vihít în fire.> Că tot úvic un-gurêșce sfătêșce pă lîngă ie și ásta aúde dîñ téve dîñ rádio și ie tot așá zîșe. Da cînd îi zíc zámă, tunș șcîe di șe sfătê-sc. Îl zíc: <șe maî ungurôică ț-aî făcút, ê-aî făcút ma híși nu șcîi vórba ásta!>

Anna Orsós (2010_24_09b)

[soup], today,> and I say: <What did you do mother? Have you not heard about the word *zamă*?> <Oh, oh, it did not come to my mind.> She speaks Hungarian all the time and surrounded by Hungarian, from the TV, radio, and she keeps saying like this. But when I tell her *zamă*, she knows what I am talking about. And I tell her, <What a good Hungarian have you become; you don't even know this word!>

Limbă dă lăcătári, limbă dă băiáși – The Lacatari and Boyash languages

[AO] *Da cînva, híș nu șcú, cînd cu Gón-di încă lucrán și în ánurile cînd íncă nu s-o kizdilít lucrú, atúnșa am fost ío, ín, ín, atúnș Sérbíó íerá, Sérbíó-Móntenègro, nu șcú cum o cemá, ín Óromhèd'es¹⁵, acoló, ásta-î un sat dă únguri, maî bíhe úngu-ri șád'e, da róu mulț ínș ís acoló băiáš. Da erá acoló, un, uñ dă úngur cáre erá cuñhaba íñ porlamént lucrá, da nu șcú šíne, și el zîșé c-acoló róu mulț íígañ ís,*

I don't even remember well, when I started working at Gandhi, and when they had not started the work yet, I was in Serbia, in Serbia-Montenegro back then. I don't exactly know the name, in Oromhegyes (Hung. for Trešnjevac), there is a Hungarian village, where many Hungarians live, that had many Boyash living there. There was a Hungarian, deputy in the parliament, but I don't know who, and he says that there are many Gypsies there, but he does not know if they are Boyash or Lacatari. It would be the best if you would come once and see for yourself. And I was there

15 Name of the village Oromhegyes (Hung.),
Трешњевац (Serb.)

*da nu șcîe, băiăș îs lăcătări --- Șe mai
bîn-ar fi dăcă odătă aț viîi și l'-aț vidé. Și
n-o așă am kirlît îo, așă am mers îo acoló
odătă și am văzút acoló, în Óromhèdeș
șád'e băiăș, sfătేశce așă ca îo, arúncă,
nu tot, da baș șeva fel dealéct, da așă
custă ca lăcătări, adună fer, uîezi și tîr-
guîేశce cu șe póce. Da într-a fel märe
căș șád'e, da băiășî pă la noî înca fel niș
n-or văzút. Și niș acoló, niș scriitüră, niș
nimíc, niș dă îei, niș dă l'imba lor nu-î.
Pășce tot tot așă le fîne că îei îs a fel o
grúpă cáre hómogèn, nu cum șcu cum să
zíc, că nu-s mulț înș și șe îmbă sfătేశce,
áîa-î úna [...]. Și gîndేశte-te că únu prișé-
pe pă hălalált. Îo așă gîndేశc că ásta o
cunoșcén, da nu? Ásta-î l'imba, o lémnu
zîșén noî, lémnu l'imbilor indoeuropái. Și
aîși îî l'imba nóstră, lîngă l'imba dă romîî
ș-aîși îî l'imba dă lăcătări. Așă aprópe-î
dăkit l'imba dă ónguri pă la l'imba dă
hindí. Așă. Și cîn lu cíneva î-arát și zíc,
atúnș ríde pă míne și nu-m créde că anú-
me ásta așă mágă gîndé că i să prișépe.*

in Oromhegyes once and saw that there are Boyash there and their language is very similar to mine. A kind of dialect similar to ours, not identical. The difference is that they live like Lacatari; they gather iron, sell what they can. They live in such big houses, bigger than anything that our Boyash have ever seen in their lives. They don't write in their language and there is nothing written about them or their language. However, they are a group that is more homogenous, I don't know how to say, they are not many and they all speak the same language. And imagine that one understands the other. I thought you knew this, no? This is the language, we say, the Indo-European 'wood.' And here is our language, next to the Romanian language and there is also the Lacatari language. It's very close to the Hungarian language and the Hindi language. Yes. So, and when I show this to anyone, they laugh at me and don't believe me and they think they know better.

Anna Orsós (2010_24_09b)

La noi încă băieșășce sfătē – They used to speak Boyash before

[IN] *Și-n, în ișkulă ai știut, înainte de ișkulă ai știut ungurēște sau nu ai știut?*

And in school, before school, could you speak Hungarian?

[JO] *Haaa, mai dă-mult nu băși șciē ungurēșce. La noi încă, încă, încă băieșășce sfătē, da gróu mi-ra mi, că io úmbra, gróu mi-ra mi să sfătāsc ungurēșce. Nu sa nu la ásta-nvāțat și róu multă dóbă, róu multă dóbă, cupii, álfi cupi, și nu șciē ungurēșce. Acumare iāră, car ungurēșce sfătēșce, car băieșășce nu șciē, cupii d-ácú. Róu mult nu șciē. Niș a mnēu cupil. Iēșce că prișēpe da nu șciē cum trēbe să-m spuie-napói. Nu șciē, da mólce vórbe dă min-ntrábă séi áie, vāt ș-am zis?*

Long ago the the Boyash could not speak Hungarian. We only spoke Boyash. It was difficult for me as I was going, difficult to speak Hungarian. I did not learn it. For a long time, for a very long time, the children, other children could not speak Hungarian and now, they only speak Hungarian and cannot speak Boyash. So many cannot. Not even my child can. There are things he understands, but he cannot reply. He does not know, but keeps asking, what is this, what have I said?

Janós Orsós [2011_03_24 (20)]

4.5 Language Standardization

Șe a meī sfătēșce, io áia scriu žos – What my people speaks, I put down in writing

Óreciēe ai dă zil'e m-am aflāt [?] aiș la universitāt, c-aiș iēșce și cātādra l'imba dă franžúz, nu șcu cum să zic, și iel tot o

I have been employed at the university for several years, and we have the French department here. I don't know how to say

suctulít aís sǎ vie în goşc, ş-odátă-o viñít şî la noi cǎ po cǎridor, cum sǎ zícǎ, p-o loc, în háilaltǎ párce şî îel tot îm zîşe, cǎ şe îo fac ásta nu-î biñe, cǎ mie nu ásta m-ar trábuí sǎ-m fac, dǎ şe nu guşesc îo şevá şî dǎ şe nu î-adún pǎ toţ úna cáre băieşáşte sfátészce ş-ar trábuí un fel scriitúrǎ sǎ fac îo şe toţ ar prişépe. Îo zíc, îo la ásta nu mă prişép. Îo mi-s băieşířǎ aís dîn Unguré-me, şe a méi sfátészce, îo áia scriú žos. Îo nu fac l'imbǎ, îo nu fac nóu cǎ nu şcu, îo áia scriú şe noi avén, acú şî cîn mai şcuţ oh fi, mai mult oh şî, atúnş pučén l'imba dǎ nu şcu, dǎ toţ băiásî dîn lúmea tárǎ. Da îo núma la ásta mă prişép. Şî acúma táie lucrú kit cu cuplí méi, cum sǎ-ř zíc, sǎ-ntórşeñ, ih, nu şcu cum sǎ-ř zíc, cu povészci, da nu núma povészci, poét, vérşuri, şe trébe la işcúle ca lúme şer cáre l'imba ásta áre dǎ gînd sǎ aréce lu cupí, cáre ma nu sfátészce. Şî îo cu cuplí méi tot întórc şî lor róu biñe le cáde, da nu, cǎ am zís cǎ dîn şe or lucrát, acó oh fáşe şeva. Şî am făcút şî řede l'îngǎ îe şî póce s-ahúdǎ anúme cáre nu sfátészce, póce s-ahúdǎ şe cum sǎ zícǎ afǎrǎ şî toţ ís, şî cuplí-s mǎrét şî toţ fǎlós ís cǎ íş áflǎ şeva. Şî fáta ásta o făcút fórmile. Jé, mága aísǎ invǎř

it; and he insisted to pay us a visit and he once came on our corridor how to say – on the other side. And he kept telling me that what I am trying to do is not good and I should not indulge in that, he asked why I don't try to do something and gather all Boyash-speaking people and develop a writing system for all Boyash, so that all would understand. I told him I don't know how to do that. I am Boyash from here, from Hungary; I can put down in writing what my people speak. I am not inventing a language; I don't invent something new, as I don't know how. I write what we have now and when we have more experience, when we will have more people, we could develop our language further, I don't know, for all the Boyash in the world. But for now, I only know to do this. And now, we already have so much work to do, with my students. I don't know how to say this, with the translation I don't know how to say with the stories, but not only stories, also poetry, verses, what we need for the school people ask, those who want to show this language to their children that don't speak this language anymore. And we keep translating with my

língă noî, cu noî băîşêşcê acú învătă, nu mult sfătêşcê, da îe tot, cum să zîc, n-áveñ p-ásta vórbă, îi fôntoş, vázna, cum aí zîşe, băîşăşcê? Şî acú am făcút şî cu îeşcê-s cáre dă zîua învătă la noî, ánu şî-o trecút an făcút-o, în ánu ásta mága, în vára ásta an făcut-ó cu cáre-s mészêr, că îeî tot úvic să rugá la míne şéva s-ntorşén cáre pă Crăşún póce să, în işcúle să zícă. Şî îi aşá bine s-or învátát băîşăşcê. Tri inş, îo mi-s a pátrilè dă aşá an întórs, dă un verş, un nu şcu şe, în pátru rîndur an întórs [?], şî póce toţ să vádă că şéva cáre ungurêşcê-î, in kíce rîndur, in kíce fórme pučén da înapói. Ácu ásta an făcút. Ş-ás-ta róu important-i. Că aşá gînd'esc, şî îeî véde că anúme bine-î dácă lucră şî aşá să símţă că nu în bóbuçe învătă băîşăşcê că toţ ís fălós.

Anna Orsós (2010_09_24c)

students and they are very happy about that because they see that their work has a concrete use. We also made some CDs so that those who don't know the language could hear the right pronunciation. And they are all very proud that they are learning something. And this girl did the formalities. She is learning Boyash here with us. She is learning Boyash with us. She does not speak much, but she, how should I say that, we don't have a word for fontos, how would you say that in Boyash? And we did this and there are those-who are learning in a complete program. And last year to this year, this summer, we worked with specialists. They kept asking me to translate something for Christmas, to present it in the school. And they learned Boyash so well. Three other people and myself and we translated verses, whatever, four times we translated [?], and everyone can see that whatever we have in Hungarian; we can render in many different forms. We have been doing this now. And it is very important. I think it is good for them and they see, that it is so good to be working and to feel that they aren't studying Boyash for nothing. And they are all very proud.

4.6 Everyday life

Cîntec Șándor, pogâca – Song for Shandor and how to make ‘pogacha’

[Agrîna]: *C-ósta cînt nu?*

Are you singing with him?

[Doda Persa]: *Da cu cári? No tá ș-ála
vréi șócți, vař pă ăń lîmba nóstă.*

With whom? Do you want me to sing in
Croatian or in our language?

[TK]: *Cum vreș. Și și: și un șócți și un
lîmba nóstră.*

As you like: One in Croatian and one in
our language.

[Doda Persa]: *No, úna lîmba nóstă.*

Then, one in our language.

[TK]: *Să vedém, șe știi mař bíne.*

Let's see, what you know better.

[Doda Persa] *Ala-ř mi ĩe pámi,
Nítko ne zna što mi ĩe,
Nítko ne zna što mi boli.
Sámo óna koj mi vóli.
Ála-ř mi e téško.
Téško i čemérno.
Alĭ-a zásto, mĭla mařko,
što ja vólim zláto,
m-am dus să mă scáldu,
Șándor s-a nicátu,
păńtru tíne méĭe cápu ři muř pérde.*

It is difficult,
nobody knows what happens to me.
Nobody knows what hurts me.
Only she who loves me.
That's difficult for me,
what a pain.
But my dear mother,
what for should I want gold,
I went for swimming,
and Shandor drowned,
because of you I am losing my mind.

[Doda Persa]: <i>Îoș?</i>	More?
[Agrîna]: <i>Așá-î așá-î așá-î.</i>	It is, it is.
[Doda Persa]: <i>N-ácu, ê-aî ê-aî priçipút?</i> <i>Aî priçipút?</i>	Tell me now, what have you understood. Have you understood?
[TK]: <i>Téșco.</i>	Difficult.
[Doda Persa]: <i>Téșco i êmérno?</i>	Difficult and sorrowful?
[Agrîna]: <i>Téșco méne.</i>	Yes, quite difficult.
[Doda Persa]: <i>A, álaî mie, téșco, téșco,</i> <i>ma míla maîko? Álaî mie, nu-î? C-așá-î</i> <i>cîț îéșt' cu i êmérno?</i>	Ah, it was difficult for me, my mother. That's it, no? When you are full of pain.
[Agrîna]: <i>Bărbátu-ș cîntic a cîntát ásta de</i> <i>vez?</i>	She sang a song for her husband, you see?
[Doda Persa]: <i>Îo îo îo. Șî dă plîns trébu</i> <i>nu?</i>	Yes, yes, yes. And we also must cry, no?
[Agrîna]: <i>Bîrbátu-ș u vuîe sã nu pázá sîn.</i>	Her husband always took care of her.
[TK]: <i>Șandu.</i>	Shandor.
[Agrîna]: <i>Șándor, Șándor. Îl cunós pă Șán-</i>	Shandor, Shandor, do you know Shandor?

<i>dor? Nu cunós tu pă Șándor? O păză.</i>	You don't know Shandor? He looked after her.
[TK]: <i>De la cîntec îl cunosc.</i>	I know him from the song.
[Doda Persa]: <i>De la cîntic, de la cîntic.</i>	From the song, from the song.
[TK]: <i>Am auzít cîntecul de la ---</i>	I heard the song from ---
[Agrîna]: <i>Áta dă cînticéere să părăndesă cu pandáși.</i>	These songs are beautiful when sung with instruments [bandași].
[TK]: <i>Pandáși?</i>	Bandași?
[Doda Persa]: <i>Sfiráci, sfiráci ála-î bandași.</i>	Players of instruments, wind instruments.
[TK]: <i>Da ásta-î cîntec și sîrbéște.</i>	But you sing this in Serbian, too.
[Doda Persa]: <i>No, únu sîrbéște am făcút, únu țigănéște.</i>	I sang one in Serbian, one in Gypsy language.
[Agrîna]: <i>No, nu vézi? Će bine.</i>	You do not see? How good.
[Doda Persa]: <i>Maĩ ĉe vréi?</i>	What else do you want?
[Agrîna]: <i>Nesúdu mi m-a zís cî nu mi slo-bonó sí béu ásta.</i>	My doctor told me that I should not smoke this.

[Doda Persa]: *Și tu da béi.*

But you smoke.

[Agrína]: *Zíce mie: nu be Iovánovič. Ke
io Ióvanov, că móre. A đí móra să beáu đí
móra. Ímfünzia m-a dat în dóă míni nu mă
pot dúce. A đí dótoru, a sín muț, c-ás be
o fígarétă.*

He tells me: Do not smoke, Jovanovitch,
it you will kill you. Even if I die, I'll
still smoke! They gave me an injection
in both hands. I could not walk. The doc-
tor warned me, but I would still like to
smoke.

[Doda Persa]: *Vež incólo-ĩ ce tína-ĩ, úi-
te-te în dvor?*

Do you see that mud, there in the court?

[TK]: A.

Yeah.

[Doda Persa]: *Vež ce sîrác?*

See, how poor they are?

[TK]: *Așá așá.*

Indeed.

[Doda Persa]: *Vež ce-ĩ tína? La míne vež
---*

You see how muddy it is? And at my
place, you see ---

[TK]: *Casele sunt făcute de unguri?*

The houses were made by the Hungarians?

[Doda Persa]: *Ee íncló, dă íncló stăt ígáh.*

Yes, but there are Gypsies living there.

[TK]: *Țígáni?*

Gypsies?

[Doda Persa]: *Ío áia n-am vež în dvor,*

I have never had this in my court, I have

- îo nu încă, na, acu o fôrmă țîgân țîgân
îștem.* not yet – yes, and we different kind of
Gypsies.
- [TK]: *Ásta cîț de vék'e e căsa aîș?* How old is this house?
- [Doda Persa]: *Ásta căsî véce dî val da iăș-
ti lu ati iăsti u sûtî d-aî ásta căsă.* This house is very old, is about one hun-
dred years old.
- [TK]: *Áre o sûtă?* It is one hundred years old?
- [Doda Persa]: *Ári o sûtî.* It is one hundred.
Áia c-oî făcút sámu-î sărác, vez tu êe This was made by the poorest. You see the
tîna? Vez la min áia nu-î tînă. mud? Look, I do not have this mud.
- [TK]: *Nu, la tine nu.* No, you do not have it.
- [Doda Persa]: *Nu. îo atît-am.* No, I only have this.
- [Pera]: *Nîc lemî n-am. Nîc lémî n-am.* I do not even have firewood, not even fire-
Áia --- wood. It's like this ---
- [Doda Persa]: *^Mno atîta-m lucrát cîț îo* I have worked so hard and managed to do
m-am făcút áia mi, îo îo. Că nu-î o fôrmă. that. Look, I did it. It does not have the
O forméșt^e --- same shape. You make it yourself.
- [TK]: *A, tu le-ai făcú.* Ah, you made them.
- [Doda Persa]: *Da, bărbátu-m șî îo. Îo, îo, îo.* Yes, my husband and me. Yes, yes, yes.

[TK]: *A ișșit?*

Is it ready?

[Doda Persa]: *Agrîno? Dúci pînea ăa
câre ---*

Agrina, bring that bread that ---

[Pera]: *Da ăe ț-o zîs, sî niĉ lémniⁱ n-arⁱ.
Da, ce ț-am zîș, ști ăe zîș?*

What did she say? She does not even have wood. What did I tell you? Do you understand me?

[TK]: *Da, da, da, da. E, n-ai de unde.*

Yeah, of course. Where should they have it from?

[Pera]: *Niĉ lémniⁱ nu-î, ști ăe ț-o zîs, niĉ
lémniⁱ n-a, lémniⁱ n-a! Nu-î lémniⁱ, nu-î.*

Not even wood, not even wood. You understand what she told you? There is no wood, there is simply not.

[Doda Persa]: *Nu-î.*

There is not.

[Pera]: *Îi băgă pă mine-n șpor.*

You will burn me instead.

[Agrîna]: *Sóra-me vînă să videt ci căldă-î.*

My sister, come and see that it is still warm.

[Doda Persa]: *Me sî iei ma pîne veț mu tu
uiț la pugăc?*

Take some bread, look at the *pogacha*?

[Pera]: *Nu vrêi să mă lovêșt?*

Don't you want to film?

- [Doda Persa]: *Îo nu mu réză cí... stai stai co dúci ia încóce pínea stai, stai, stai, stai.* Wait, wait. I will bring the bread. Wait, wait, wait, wait.
- [TK]: *Și mai bine.* That's even better.
- [Doda Persa]: *Nó că dríza ásta poá să fie bine mno.* Well, this cloth can be really good.
- [Agrína]: *Ca să fie că mă lovéște și urít.* Let it be. Otherwise you will hit me.
- [TK]: *Și cum spúneț asta, pugáca?* And what do you call this, *pogacha*?
- [Doda Persa]: *Ásta-î pugáce.* This is *pogacha*.
- [TK]: *Álte șe fașéț? Ásta dlínă, lúngă, máre. Êe e maî mică. Nu o făcéț aíșa?* What else do you prepare? The long ones, big ones. You did not prepare the small ones?
- [Doda Persa]: *A a. Da cutía ásta cu la Gílvonfo ásta-î, nú-î pugáce.* No. That one from Gilvánfa is not *pogacha*.
- [TK]: *Cum zíc?* What do you call it?
- [Doda Persa]: *Ázîmă, Ázîmă.* *Azyma*.
- [TK]: *A, bravo. și acolo în Croația unde am fost în Beli Manastir.* Ah. In Croatia, in Beli Manastir, we heard it also.

[Doda Persa]: *Ș-înclo zîce azîmă.*

They call it an *azyme* there, too.

[TK]: *Azîmă.*

Azyme.

[Doda Persa]: *Ázîmă, da. Da noi zîcém pugáca.*

Yeah, *azyme*. But we call it *pogacha*.

[TK]: *Dar azîmă e mai mică așa.*

But isn't an *azyme* somewhat smaller?

[Doda Persa]: *Nu, mi, tótă u sfednu. Véz a slăbít. Slábă-î. A slăbít sáraca. Če vrěj maĩ s-ănrébi? Îț spuném maĩ če vrěj, maĩ să fîcém cu voi.*

No, they are all the same. Have a look; it got smaller. It's quite thin. She has also lost weight, the poor dear. What else do you want to ask me? We will tell you all that you want to know. What should we do with you?

[TK]: *Să maĩ urbím așá o ȋră, če álta facéți așá? Cáre suntu spéțialiteti de mîncare așá?*

Let's talk a bit more what other specialties you make. What kind of food do you cook?

[Agrîna]: *Mîncáre? Fîcém, acúma bági sáma, am, am da ȋeri cárne, am saláme, saláme, salámeșă cí ċi me șĩ áăa afără, c-óia bočíra. Ști ș-ásta mînc ---*

Food? We make, now pay attention, I have some meat from yesterday. I have salami, salami, salami and that thing outside. And we also eat that.

[TK]: *Și unde o bagi? Unde o pui? Intr-o ---*

And where do you put it? Where? In a ---

[Doda Persa]: *Tigái, ș-a pun pă spor.*

In a pan, I put it on the stove.

[TK]: <i>Pă supra.</i>	On the stove.
[Agrîna]: <i>E, e.</i>	Yes, yes.
[Doda Persa]: <i>Pî supra nu lăm ale žos caré-î cîlé.</i>	On it, we do not take those down.
[Agrîna]: <i>Aaa, ăa că şⁱ gaz am. şⁱ gaz am.</i>	Ah, I also have gas, I also have gas.
[Doda Persa]: <i>Êe fêrbⁱ.</i>	For cooking.
[Agrîna]: <i>Şî gáz am şⁱ cuptór am. Vára fac incló. Na to s-am pă gaz ferb.</i>	Gas and oven. In the summer I cook there. Everything I cook, I cook with gas.
[TK]: <i>Ce carne aveţi aşa cea mai bună?</i>	What kind of meat is the best here?
[Agrîna]: <i>Ba ta ê-am la': cárne dă porc am la', péne, péne, că-s scúmpe. Şásă súde, şásă, şápte.</i>	That one I took. I took pork meat. Feathers, feathers.
[Doda Persa]: <i>Dă găîínă, dă găîínă.</i>	And yes, chicken, chicken.
[Agrîna]: <i>Că scúmpe-î. Şásă súde. Şásă, şópte.</i>	That is expensive, about six hundred, six or seven hundred.
[TK]: <i>Cel mai bun ce aveţi? Una aşa, de sărbătoare ce faceţi?</i>	What is the best meal when you celebrate something?

[Doda Persa]: *Sárme.*

Sarma.

[TK]: *Corône, cum spuneți?*

How do you say *Karácsony* [Christmas]?

[Doda Persa]: *Córacon, cor.*

Karácsony?

[TK]: *Băieșește?*

But in Boyash?

[Doda Persa]: *Băieșásce nu, crîcîn. Crîciún, Daa.*

In Boyash we say *Crîciún*, yes.

[Agrîna]: *Dapă făcém pipii, sárme, kiránt orcúm. Kirántos d-ăia.*

Later we prepare *pipii, sarme* [cabbage rolls], and *kirant. Kirantos.*

[TK]: *Cum faci sarme?*

How do you make *sarma*?

[Agrîna]: *Așá. Fáci doárá dála litrí cárne, báğ ---*

Look, you make it from a kilogram of meat, you put...

[Pera]: *Misticátí cárne.*

Mixed meat.

[Agrîna]: *Báğ biviř, perinți, ob, pân-a țăptălît-o, n-a țătpălît? N-o țírî fîinî bağ, arděi pisát bağ, ș-améstić. Bîne-m pus, bîne-am spus?*

You put pepper, rice, until it is fried, it did not fry yet? Well, then put some wheat, sliced peppers, then mix it all. Did I say it right?

[Doda Persa]: *Bîne-ř spus, ámî de făină n-ař spus.*

That was right, but you did not mention the wheat.

[Agrína]: *Și méstic, sî méstic, da am spus și făinu ți l-am spus și cêpă, cêpă ce bag în prugunélă ști, că nu-mbuițesc așa.*

And then you mix and mix. I talked about wheat. You add onion, but before you fry the onion in fat, you know, it is not as simple as that.

[Doda Persa]: *Usturói, ști ce-î usturóu?*

Usturoi [garlic]. Do you know what *usturoi* is?

[TK]: *Cum nu? Ce árde. Áiü.*

Of course. It is spicy. You mean *aiü* [another term for garlic].

[Doda Persa]: *Áiü, áiü.*

Yes, *aiü*.

[TK]: *Aici spuneți și „áiü” și „usturoi”?*

Do you usually say *usturoi* and *aiü* here?

[Doda Persa]: *Noi zîcém usturóu, da voi zîcêț áiü? [...]*

We say *usturoi*, but you say *aiü*?

[Agrína]: *Cum u taĩ cárni în daralíta áia, pó murúnt taĩ usturóu íla și m'és-ti-ci. Po murúnt taĩ cêápa, m'ési-ci, da tu trébu pruguleálă să fa. Voi nu fîcêț așa pruguléla?*

After you cut the meat in small pieces, you cut the garlic in small pieces and mix it. Then you cut the onion in small pieces, mix it, but you do not need the pryguleala [roux-based sauce]. You do not prepare it like this?

[TK]: *Nu.*

No.

[Agrína]: *Da cum? Țam de pîerbi ȓarmili?*

How then? You boil the *sarma*? Hm, how?

A? Cum?

[Doda Persa]: *Rámta și prîgulelá? Ști cê-
iá prîguleála? [...]*

Ramta [onion based sauce] and *prygule-
ala* [onion based sauce]. Do you know
what *pryguleala* is?

[TK]: *E, poáte năinte făcêá, acú nu.*

Maybe. They did before, but now they do
not.

[Doda Persa]: *Cîn făcê muîárea ta áã tu,
vež, nu iěștî acás.*

When your wife does that, look, you are
not at home.

[TK]: *Sunt acasă, facem și noi doi. Și cum
pui sarme? Nu le pui în varză?*

When I am home, we cook together. But
what do you do with the *sarma*? You do
not put them into cabbage?

[Agrîna]: *Vérzî ácre. Pínă le mutuléșt'. No
că ásta-î vérza.*

Yes, in pickled cabbage. Until they be-
come soft. Well, that is cabbage.

[Doda]: *Ásta-î vérza, nu? No că ăa că tu
á*ta vérza, nu? Îcă cárne făc ș-așá paté.*

That is sour, isn't it? Well, you see that
this is cabbage. I make meat and paté.

Ș-așá e.

That's it.

[Doda Persa]: *E ș-așá li púnem în tigáie.*

And that's the way we put them into the
pan.

[Agrîna]: *E, e, și făc așá și pínă púne-n*

Yes, that's what you do until you put it

tigăie.

into the pan.

[TK]: *Și cum se mănâncă după aceea? Cu altceva? Cu pâine?*

And how you will eat it then, together with something else? With bread?

[Agrîna]: *Cu pîne vine cu pugăc. Cu pîne căldă.*

Yes, with bread, with *pogacha*. With warm bread.

[TK]: *Pilaf cum faceți aici?*

How do you prepare pilaf?

[Doda Persa]: *O ce bunî pînea ásta. N-ai țe rup oțără? Dácî, vréi o țără? Dă o țără, dă dă dă.*

How good the bread is! Do you want a piece? Just take a little, come on.

[TK]: *Avem voie așa o țîră?*

May we take a small piece?

[Doda Persa]: *Așá o țîră.*

Take some.

[TK]: *Mult aí rupt.*

You cut a lot.

[Doda Persa]: *Mult aí rupt. Pu iéi doî.*

I cut a lot, for both of you.

[TK]: *Asta e pentru toți.*

That is enough for all of us.

[Doda Persa]: *Păńtru toț. Păńtru iéi, i-s famíľia nóstă. Păńtru Ióhana nóstă.*

For all of us, for them, they are our families, too. And for our Ioana!

[Agrîna]: *Na v-aduc untúrá să vă dáu?*

You do not want some butter?

[TK]: *Nu nu, e bun. Și brînză facéț aișa?*

No, it is good like this. Do you also prepare cheese here?

[Doda Persa]: *Da, făcém plăcînt-ăia, uuu númaî búñă. N-ăuz?*

Yes, we prepare *placinta* [cheese pie] here, that's really good. You hear?

Cînd vine Ióhana, om făce plăcîntă, bine? Îo așá oî făc-o. Bine? Bine, bine. Și voi iără-ț mîncá.

When Ioana comes, we will prepare a *placinta* for her. I will do that, do you agree? And you will eat again, too.

[TK]: *Cum faceți plăcinta?*

How do you make this *placinta*?

[Doda Persa]: *Așá, ázîma, așá.*

Like this, *azyma*, that way.

[TK]: *A, nu cu sir.*

A, not with cheese?

[Doda Persa]: *Cum aí zís?*

What did you say?

[TK]: *Cu brînza, caș.*

With cheese.

[Doda Persa]: *Cu brînza, no. E ș-așá o mîîm, așá trăgém șî púnem pă măsă, ș-atún púnem brînza așá în--- untúră, brînza, în brînză púnem vónilî, șikéru, ov.*

With cheese, yes. We stretch it like that, we pull it and put it on the table, and after this we put the cheese, like this in--- butter and cheese. We also put vanilla, sugar, and eggs in the cheese.

[TK]: *A, dulce.*

Ah, you make it sweet.

[Doda Persa]: *Dúlĉe să fie e áia-î búnă.*

Yes, it should be sweet, that's the good one.

Doda Persa; Agrína [2013_02_14 (6)]

Şĕherézád – Sheherazade¹⁶

[IN] *Şi aíşa şine-î ma máre-n film?*

And who has the main role in the film?

[MB] *Şine-î mai máre? Ásta cári acú mērzi ínlontru, ásta ári un ih--- gyál cég¹⁷ şî ásta-î ca dirèctóru aculó. Şî ásta ar ló-o dă řigáncă pă hásta, pă Şĕherázad. Hásta-î¹⁸, hásta-î dirèctóru.* [Hung.].

Who has the main role? This one that is getting in. He has a company and he is a kind of director there. And he would like to marry this woman, Sheherazade. This is she, this is the director.

[IN] *Da ĩe sîrácă-i, Şeherezád?*

Is she poor, Sheherezade?

[MB] *Ĭe sîrácă irá. Ĭo murít bărbátu, áre unĉ cupiláš dă mic. Şî ĩo murít bărbátu şî ĩe n-áre mămă şî tátă, ĩe sîrácă-ĭ. Şî róu cu fire-ĭ. Şî cupílu róu bičág ĩŕá. Rácoş ĩŕá.*

She was poor. Her husband had died and she has a little child. Her husband died and has no mother and father. She is poor. And she is very wise. And her child was very sick. He had leukemia.

16 The recording was made while the Turkish soap opera was running on the television. The interviewee provides a summary in Boyash.

17 Hung. *cég* 'company'

18 The *h* is aspired sometimes but sometimes it is not

[IN] *Racóş, áia şe-î?*

[MB] *Ca a fel biçişúg cári-î pă sínziie. Îl móră. Şi o mers să lucrî la hásta şi o şirút ie bán dă la iăl. Şi iăl ă-o zís aşá, că car atúns îi dă bán dácă să púne cu iel zos uş sáră. Kin téle u fost să fácă, píntru cupílu-î, să nu móre cupílu-î să il dúcă în kórház¹⁹, că or aflát dunór să-î d'e sínze lu cùpiluluî. Şi dîp-áie, iel cîñ s-o pus cu ie zos, o plícút-o pă ie. S-o vid'ě pă ie. Hód'i²⁰ mîndră-î. Náp-oî o cîzdilit sǎ-î udvǎrlá-scă²¹ da ie n-ar dă gînd [Hung.] să fie cu iel. Nu íra drag dă iel, da acúma róu il pláşe şi ie. Şi cupiláşcul mic aşá-î zîşe, hód'i <tátă>. Ásta a fel dă film îi še [Hung.] în lúme-î. Níşi pîn-atúnş nu mi-s p-afără. Mă út în téve. [...] Cînd s-o kizd'ilít arătá hód'i şine-î, cum îi [Hung.], şi atúnş, ma dă-múlt mérze filmu ásta şi prişepén hód'i şine, cum îi, la sín să ortuzǎşce. Sî áşca sámîná ca băláşi, Törökország²².*

19 Hung. *kórház* 'hospital'

20 Hung. *hogy* 'that'

21 Started to court her

22 Turkey

What does that mean?

That blood sickness. It kills him. And she went to work for this one and she asked him for money. And he told her that he would only give her money if she sleeps with him one night. And she was about to do it, for her child, so that he would not die and to be able to bring him to the hospital. Because they had found a donor to give her child blood. And afterwards, when he slept with her, he liked her. And he only saw her. She is beautiful. He then started to court her but she was not planning to be with him. She did not like him, but now she likes him very much. And the child is little and he calls him <Dad>. This is this kind of movie, an international one. I don't even go outside; I am watching it on television. When it started they showed who is who, how everything is. It already started long ago and now we understand how everyone is, who likes who. And they are very similar to the Boyash. Turkey.

[IN] *Aiș amú şe-î spuîne?*

[MB] *Îe o gînd'it hód'i, húnd'e o lot îel pîmînt. Îsrá acoló sîrás om. N-ápo îel o lot pîmînt-úla șî cu mașina or făcút-o pã casa êos, cu pîmînt úna or făcút-o. Șî îe o mers cu sócri-so sã sã sfăd'ascã hód'icum o kibzîlît ásta hód' îel sã făcã pã om sãrãși așá. Da îel ácu îî spuîne, hód' îel, i-o dat bán, lúî, hód' sã-ș îe cásã, àlthúnd'eva. Șî îe o gînd'it hód'i, ma êar așá l-o cùl-tupít-o afără dîñ cásã²³, mága [Hung]. Mériol o dat bán pa îe lu êoláduluî, hód' sã márgã pã háltund'èva sã-îe cásã. [?]*

[IN] *Șî ásta om bun îî?*

[MB] *Nu nu-î așá bun cã avé șî el un plicătóre. Da d-áia o fîné p-áia, dăcã-s pã îe. Îel pã Șeărezád o îira, o plîsé. P-aîe núma tot álon, dúon, fășé mașcúrá dîñ îe. Șî îe s-o pucát, u mers, lu lăsát pã îel. Șî acú sã gînd'êșêe, hód'i, ê-o făcúc îel cã Șeherezád pã îel nu-l pláșe, núma pã hál*

What are they talking about here?

She was thinking about the place where he bought land. There were poor people living there. He bought that land and destroyed the old houses with the cars. Made them one with the land. And she went and had an argument with her father-in-law, reproaching him that he took advantage of the poor people. And he tells her there that he gave them money to buy houses somewhere else. She was thinking that they were thrown out of their houses. Meriol gave money to them to buy houses somewhere else.

Is this a good man?

Not so good, because he had an affair. And he just keeps her like that. However, he only loved Sheherezade. He had only been using the other woman; he did not love her. And she left him. And now he thinks about what he has done, why Sheherezade does not like him, and only likes the other one. He now doubts himself, even the other one left him. This is the woman he had an affair with. She has

23 She told him to go away

*alàlt îl plásè, da acú să bănîîşê hód'i şi
háïalàltă l-o lăsát pă îel. Hásta-î, hásta-î
plicătóre şe irá, hásta- î háïe. Da [?] ş-o
aflát áltu îe. Da núma êar urtáš îs încă.
Róu mult o plîns hásta şi s-àmurê dípă el.*

found a new boyfriend. But they are just friends at the moment. This one cried so much because of him and wanted him very much.

Mónika (2011_06_09e)